

Středoškolská odborná činnost 2005/2006

Obor 13 – Ekonomika a řízení

Bankovní systém Čínské lidové republiky

Autor:

Martin Tomis

První české gymnázium v Karlových Varech

Národní 25, Karlovy Vary 36020

Oktáva

Konzultant:

PaedDr. Vratislav Emler

(První České gymnázium v Karlových Varech)

Karlovy Vary, 2006

Karlovarský kraj

Prohlašuji tímto, že jsem soutěžní práci vypracoval samostatně pod vedením PaedDr. Vratislava Emlera a uvedl v seznamu literatury veškerou použitou literaturu a další informační zdroje včetně internetu.

V Karlových Varech dne: 17.4.2006

Martin Tomis

Obsah:

Anotace	5
Summary	5
1. Úvod	6
1.1. Zdůvodnění	6
1.2. Současný stav uvedené problematiky	7
1.3. Předpokládaný přínos práce	7
1.4. Metodika	7
2. Čínská ekonomika od počátku hospodářské reformy	8
2.1. Změny od 70. let 20. století v Číně	8
2.2. Reformy Deng Xiaopinga	8
2.2.1 Změny v zemědělství	10
2.2.2 Liberalizace cen	10
2.3. Vzrůstající rozdíly mezi příjmy obyvatel	10
2.4. Vnitropolitická situace	11
2.4.1 Politické reprezentace	11
2.4.2 Předchozí generace	12
2.4.3 Současná a nastupující generace	12
2.4.4 Vzrůstající nacionalismus	12
2.4.5 Rivalita mezi regiony	13
2.4.6 Rivalita mezi národnostními skupinami	13
2.5. Obchodní politika čínské vlády	14
2.5.1 Podpora exportu	14
2.5.2 Ekonomické problémy údajně způsobené Čínou	15
2.5.3 Dumping	15
2.5.4 Textilní války	16
2.5.5 Softwarové a patentové pirátství	16
3. Bankovní soustava Čínské lidové republiky	17
3.1. Centrální banka a bankovní dozor	17
3.1.1 Systém před počátkem reforem	17
3.1.2 Zákon o Čínské lidové bance	17
3.1.3 Osamostatnění centrální banky	17
3.1.4 Novela Zákona o Čínské lidové bance	18
3.1.5 Čínská komise pro bankovní regulaci	18
3.2. Komerční banky	19
3.2.1 Vznik moderních komerčních bank	19
3.2.2 Osamostatnění státních komerčních bank	19
3.2.3 Pilotní projekt reforem velkých komerčních bank	22

3.2.3.1.	Restrukturalizace BOC a CCB	22
3.2.3.2.	Vstup zahraničních investorů do BOC a CCB	23
3.2.4	Restrukturalizace ICBC.....	23
3.2.4.1.	Finanční injekce.....	23
3.2.4.2.	Převedení ohrožených úvěrů	24
3.2.4.3.	Změna vnitřní struktury	24
3.2.4.4.	Vznik nových bank.....	24
3.2.5	Vstup bank na zahraniční akciové trhy.....	24
3.2.5.1.	Initial Public Offering	24
3.2.5.2.	První IPO mezi bankami	25
3.2.5.3.	Úspěchy akciových komerčních bank.....	26
3.3.	Změny po vstupu Číny do WTO.....	26
3.3.1	Liberalizace finančních služeb.....	27
3.3.2	Výklad limitu na maximální podíl, držený zahraničními bankami	28
3.3.3	Význam změn pro zahraniční banky.....	29
3.3.4	Výhody zahraničních bank na čínském trhu.....	29
3.3.5	Výhody domácích bank.....	30
4.	Ohrožené úvěry.....	31
4.1.	Příčiny vzniku špatných úvěrů	31
4.2.	Špatné výsledky SVP	31
4.3.	Náznaky zlepšení situace SVP.....	33
4.4.	Rozložení a množství ohrožených úvěrů.....	33
4.5.	Společnosti na správu aktiv.....	34
4.6.	Nástroje SSA.....	36
4.7.	Problémy s ohroženými úvěry	36
5.	Závěr.....	37
5.1.	Zhodnocení celkových tendencí.....	37
5.2.	Autorova prognóza bankovníctví v Číně	38
	Seznam použitých zkratk.....	40
	Seznam tabulek.....	41
	Seznam obrázků	41
	Seznam literatury.....	41

Anotace

Autor práce: Martin Tomis

Škola: První české gymnázium v Karlových Varech, Karlovy Vary

Název práce: Bankovní systém Čínské lidové republiky

Práce se zabývá vývojem čínského bankovníctví z dřívějšího systému jedné banky do dnešní podoby, popisuje jeho významné znaky a hodnotí důsledky, které na čínský bankovní sektor bude mít uvolnění regulací v prosinci 2006, v důsledku uplynutí přechodného pětiletého období po vstupu Číny do Světové obchodní organizace. Velká pozornost je věnována problémům sektoru, jako špatná vnitřní organizace bank a hlavně ohrožené úvěry.

V první části práce popisují ekonomickou reformu, jejíž součástí byla i reforma bankovníctví, a krátce také vnitropolitickou situaci v Čínské lidové republice, které přikládám velkou důležitost ve vztahu k ekonomice.

Druhá část práce je věnována samotné struktuře bankovního sektoru. Popsána je úloha ústředních orgánů: Čínské lidové banky, což je centrální banka státu, a Komise pro bankovní regulaci, která je institucí vykonávající od roku 2003 dohled nad bankovním sektorem. V této části je rozebráno i komerční bankovníctví, největší pozornost je věnována situaci čtyř největších, původně státních bank, které kontrolují zhruba polovinu trhu, a změnám v sektoru komerčního bankovníctví, kterými se čínské banky pokoušejí vyřešit svůj největší problém; „ohrožené úvěry“, a připravit se tak na konkurenci zahraničních bank.

Ve třetí části se zabývám ohroženými úvěry čínských bank. Vysvětluji okolnosti jejich vzniku, pokouším se o odhad jejich množství, popisují činnost společností na správu aktiv, na něž jsou ohrožené úvěry převáděny, a metody, kterými se ohrožených úvěrů zbavují.

V závěrečné části se na základě svých znalostí a zjištění pokouším o prognózu, jak bude v blízké budoucnosti čínská ekonomika a bankovníctví vypadat.

Summary

Author: Martin Tomis

School: První české gymnázium v Karlových Varech, Karlovy Vary

Title: Banking system of the People's Republic of China

This study analyzes the development of the Chinese banking system from the old mono-bank system to its current state, describes its significant traits and gauges consequences of deregulation due to the end of a five-year transition period upon the China's accession to the World Trade Organization. Particular attention is paid to the problems of the banking industry, like weak corporate governance and so-called Non-performing loans (NPLs). The first section of this study consists of a description of the economic reform, whose part was the reform of the banking industry, and a short summary of politics of China, to which I attach great influence over country's economy.

Section number two is dedicated to the composition of the Chinese banking sector. In that section, I describe the role of two supervisory institutions: People's Bank of China, which is the country's central bank, and China Banking Regulatory Commission, which is Chinese banking supervision body since 2003. Commercial banking institutions, particularly the four formerly State-owned commercial banks, are also discussed in this section, as well as the reform aimed to make the big four Banks more competitive and solve their biggest problem, the NPLs.

In the section three, I deal with the afore-mentioned Non-performing loans. I explain their origin, I try to evaluate their magnitude and I describe the functions of asset management corporations (AMCs), established to deal with the NPLs, and the methods the AMCs use to get rid of the NPLs.

In the final section of the study, I try to predict the future of China's economy and its banking system, using my knowledge and results of this study.

1. Úvod

1.1. Zdůvodnění

Z Číny se stává jedna z největších ekonomik světa. Tato změna se dotkla téměř každého, od amerických obchodníků, kteří si díky úspěchu v Asii pořídili první obleky od Hugo Bosse, až po německé dělníky, kteří právě ztratili práci, protože Siemens přesunul závod do Tianjinu, kde jsou zaměstnanci ochotní pracovat 15 hodin denně, za 100 dolarů měsíčně. Čínské podniky se postupně stávají největšími světovými producenty řady průmyslových výrobků ale i největšími odběrateli výrobků a technologií. Zvětšuje se i kupní síla obyvatelstva.

Tyto změny se dotýkají i nás v České republice. Všichni znají čínské tržnice a restaurace. V České republice jsou zakládány první čínské výrobní podniky. České podniky otevírají své závody v Číně. Dá se říct, že bez spolupráce s čínskými subjekty se řada českých podnikatelů v budoucnosti prostě neobejde.

Vidím potřebu připravit se na spolupráci tak, abychom nebyli jen zaplaveni čínským zbožím, které u nás budou prodávat čínští obchodníci, ale abychom do obchodu a spolupráce s Čínou vstoupili aktivně. Nestačí znát jen konkrétní obor podnikání. Je nutno poznat historické, kulturní a politické souvislosti a především pravidla čínského ekonomického prostředí. Touto tematikou se již delší dobu zabývám.

Jedním z důležitých prvků v podnikání je bankovní systém. Je dobré znát jeho strukturu, podstatné rysy a současné problémy. Právě současný bankovní systém v ČR jsem si vybral za téma této práce.

Budu se zabývat vývojem čínského bankovníctví z dřívějšího systému jedné banky do dnešní podoby. Budu se zabývat důsledky, které pro čínský bankovní sektor bude mít, v prosinci 2006, uvolnění regulací po uplynutí přechodného pětiletého období po vstupu Číny do Světové obchodní organizace.

Pro dobré pochopení situace chci v této studii shrnout a krátce popsat vnitropolitickou situaci v Čínské lidové republice, které přikládám velkou důležitost právě ve vztahu k ekonomice. Protože, slovy čínského zákonodárce Čchanga Joujihho, „v Číně vede všechno Komunistická strana,“ věnoval jsem část první kapitoly právě vnitřní politice Číny, kterou zatím reprezentuje pouze KSČ. Podrobněji popíšu politickou cestu k ekonomické reformě, která z Číny udělala druhou největší ekonomiku světa podle parity kupní síly a jejíž součástí byla i reforma bankovníctví.

V další části se potom budu zabývat procesy v čínském bankovníctví, které vedly k bankovnímu systému západního typu, a samotnou strukturou bankovního sektoru. Popíšu úlohu ústředních orgánů: Čínské lidové banky, což je centrální banka státu, a Komise pro bankovní regulaci, která je institucí vykonávající od roku 2003 dohled nad bankovním sektorem. Pokusím se rovněž popsat strukturu komerčního bankovníctví, zejména situaci čtyř největších, původně státních bank, které kontrolují zhruba polovinu trhu. Popíšu změny v sektoru komerčního bankovníctví, kterými se čínské banky pokoušejí připravit na konkurenci zahraničních bank.

Podrobněji se budu věnovat problému, který představují ohrožené úvěry; vysvětlím příčiny jejich vzniku, pokusím se o odhad jejich skutečného množství a popíšu činnost společností na správu aktiv, které od velkých bank ohrožené úvěry odkupují a zbavují se jich.

Na závěr práce se na základě svých znalostí a zjištění pokusím o prognózu, jak asi bude čínská ekonomika a bankovní sektor vypadat v budoucnosti.

1.2. Současný stav uvedené problematiky

V českém jazyce prakticky neexistuje žádná ucelená publikace, která by se zabývala problematikou současného bankovního systému v ČLR. V cizojazyčných publikacích, ať již tištěných, nebo na internetu, je možno nalézt dostatek zdrojů, ty jsou však roztržité.

1.3. Předpokládaný přínos práce

Přínosem práce by mělo být poskytnutí ucelených informací o základních historicko-polických souvislostech a současném stavu bankovním systému v ČLR. Užitečná může být rovněž prognóza dalšího vývoje a důsledky vypršení přechodného období po vstupu do Světové obchodní organizace. Tyto informace by mohly být užitečné pro české podnikatele, kteří chtějí navázat obchodní kontakty s čínskými subjekty.

1.4. Metodika

Práce byla vypracována po důkladném a dlouhodobém studiu převážně cizojazyčné literatury a pramenů, které se přímo nebo alespoň okrajově týkají zvoleného tématu. Přestože většina použitá literatura je psaná anglicky a francouzsky, mnoho jí bylo napsáno čínskými autory. V jednom případě jsem využil i čínsky psaný pramen. Nedílnou součástí mého výzkumu byla práce s archivními materiály čínských státních institucí a hodnocení čínské legislativy. Prognózu čínské ekonomiky jsem vytvořil na základě samostatné analýzy jednotlivých ekonomických a společenských jevů.

Obrázek 1: Mapa ČLR

2. Čínská ekonomika od počátku hospodářské reformy

2.1. Změny od 70. let 20. století v Číně

Od 70. let 20. století se toho v Čínské lidové republice mnoho změnilo. Čína se otevřela světu, zavedla radikální ekonomické reformy vedoucí zemi k tržnímu hospodářství, navázala diplomatické styky se západními zeměmi a tím si otevřela cestu ke stálému křeslu v Radě bezpečnosti OSN. Série ekonomických reforem a otevírání země světu přivedly do země zahraniční investory, kteří zemi zajistily téměř 30 let neobyčejného ekonomického růstu.

Nejvýraznější byly změny v sektoru služeb, konkrétně v bankovníctví, kde se na počátku 80. let opustilo od systému jedné banky a vznikly tisíce různých bankovních institucí.

V prosinci letošního roku skončí pětileté přechodné období po vstupu Číny do Světové obchodní organizace a Čína umožní zahraničním bankám poskytovat na svém území služby osobního bankovníctví v domácí měně. Vzhledem k tomu, že Čína by mohla být v polovině 21. století kromě nejlidnatějšího také největším finančním trhem světa, je prosinec 2006 datem, které napjatě očekává většina velkých mezinárodních bank.

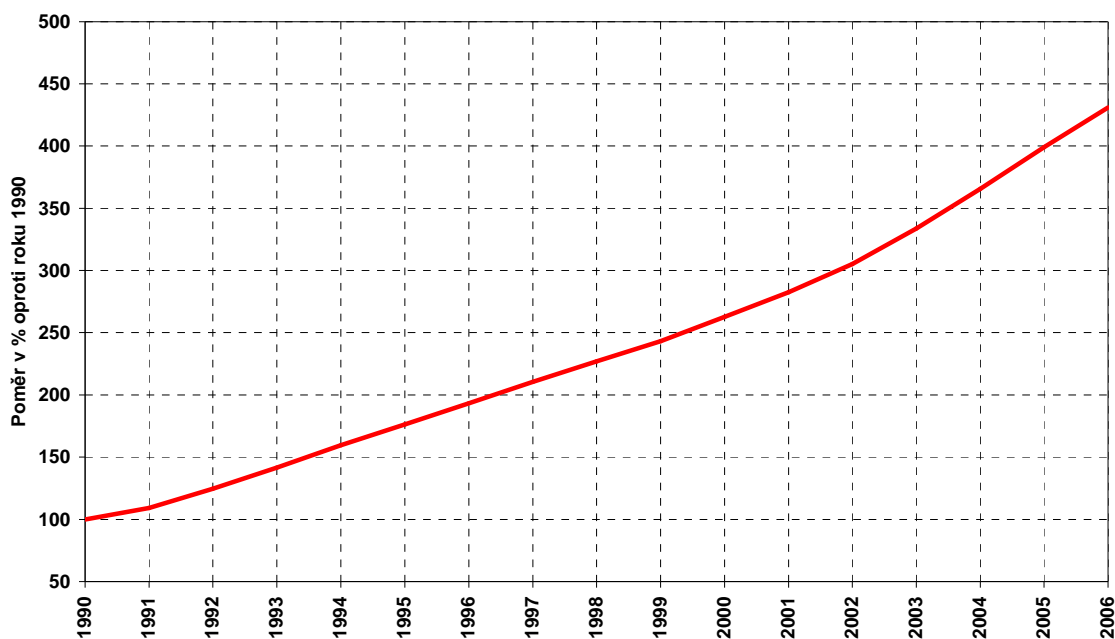
2.2. Reformy Deng Xiaopinga

Když v roce 1976 zemřel Mao Ce-Tung, okamžitě se rozpoutal zápas o nástupnictví. K moci se dostal tzv. Gang čtyř, skupina Maových věrných, kteří byli připraveni pokračovat v Kulturní revoluci. Už v roce 1977 byl Gang svržen a jeho členové odsouzeni k těžkým trestům a do popředí se dostal Deng Xiaoping. Jemu nakonec bylo 3. plénem 11. sjezdu KS Číny svěřeno vedení. Deng si osvojil heslo, že jediným kritériem pravdy je užitečnost, a v duchu pragmatismu provedl jednu z nejúspěšnějších ekonomických reforem v historii.

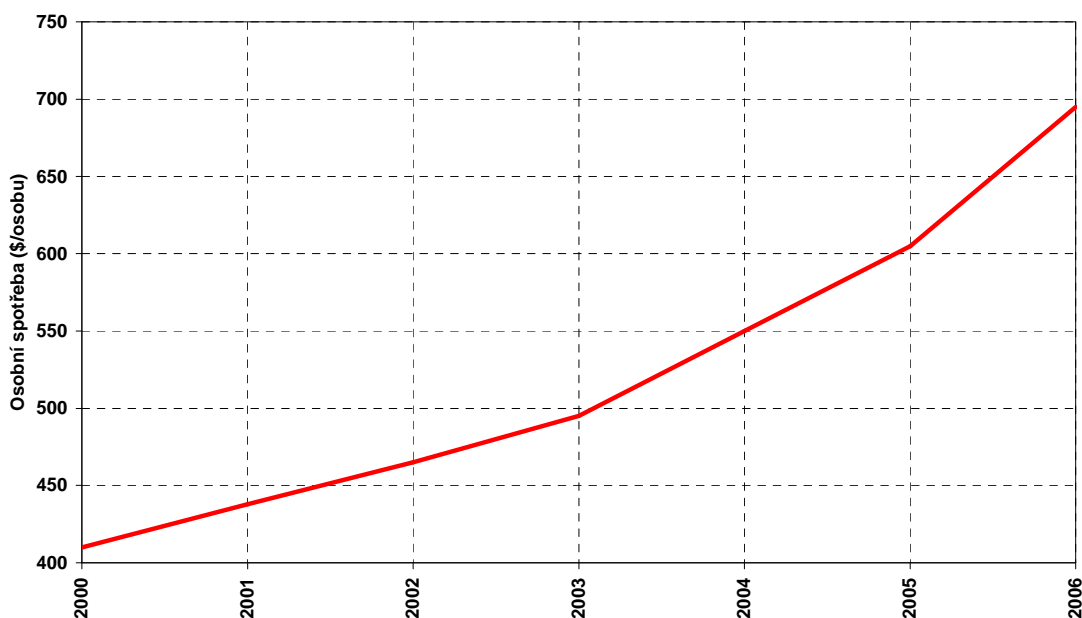
Obrázek 2: Meziroční nárůst HDP v posledních dvou dekádách

Zdroj: [15], [40]

Obrázek 3: Nárůst HDP oproti roku 1990

Zdroj: [15], [40]

Obrázek 4: Růst osobní spotřeby

Zdroj: [54]

Když Deng Xiaoping založil v roce 1978 první Speciální ekonomickou zónu (SEZ), Shenzhen, asi neočekával, že se z této rybářské vesnice stane za necelých 30 let metropole bohatší a lidnatější než celá Česká republika. Velké průmyslové oblasti na pobřeží Číny, hlavně v okolí Šanghaje a v provincii

Kanton, se postupně stávají největšími světovými producenty řady průmyslových výrobků. Čína se stala „fabrikou světa“, místem, kde se dnes vyrábí (a prodá) více počítačů než v USA, víc vánočních stromků než v Německu a dokonce i více hedvábných kravat než v evropských textilních velmocích Itálii a Francii dohromady. Čína udává od roku 1978 průměrný roční růst HDP přes 8 procent, vládní představitelé se chvástají snížením počtu obyvatel pod hranici chudoby o 250 milionů, čínské koncerny se ucházejí o koupi strategických podniků v Evropě a v USA a naopak západní firmy se již dnes těší z tučných zisků v Říši středu.

Deng Xiaoping je tedy právem považován za architekta čínské ekonomické reformy,

2.2.1 Změny v zemědělství

Prvním krokem k oživení čínského hospodářství, vážně poškozeného 10 lety kulturní revoluce, bylo snížení norem pro zemědělce a umožnění prodeje přebytků za (částečně) tržní ceny. Ve stejném období také Čína začala obchodovat se světem, protože předtím udržovala obchodní kontakty jen s několika zeměmi "socialistického tábora". Nutno podotknout, že mezi těmito státy nebyl ani SSSR ani většina ostatních zemí Varšavské smlouvy, zato Čína měla vřelé vztahy s Albánií, Severní Koreou a některými zeměmi třetího světa.

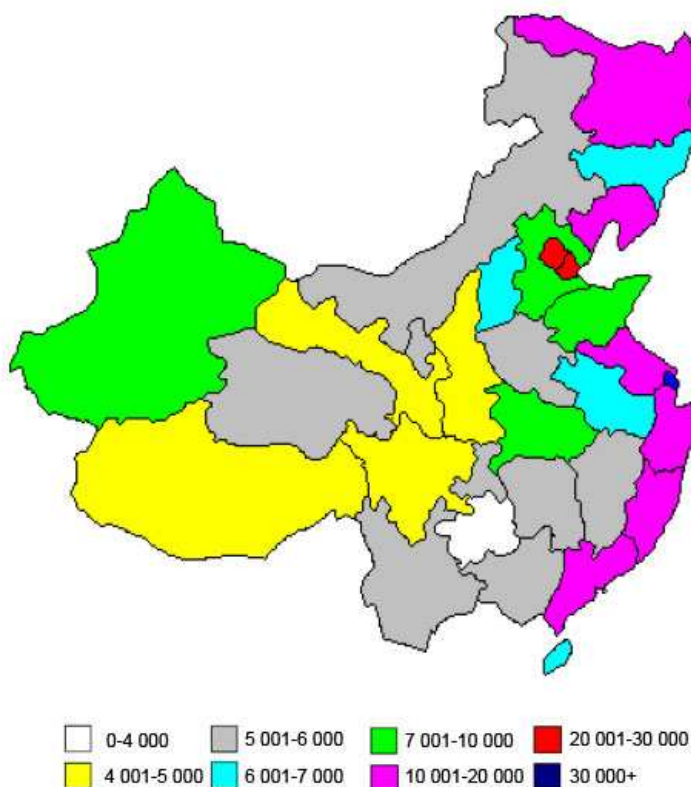
2.2.2 Liberalizace cen

Už na samém počátku reformy byly provedeny zásadní změny v bankovníctví. Následující fáze reformy začala v říjnu 1984 a týkala se hlavně liberalizace cen, poskytnutí větší autonomie podnikům a decentralizace zahraničního obchodu. V první polovině 90. let stát řešil problémy s neefektivními a insolventními státními podniky a rostoucí nezaměstnaností.

2.3. Vzrůstající rozdíly mezi příjmy obyvatel

V současnosti se Číňané pokoušejí o zmenšení rozdílů v rozdělení příjmů domácností. Zatímco před 30 lety byla Čína jedním z nejrovnostářštějších států na světě, v roce 2002 soustředilo 10% nejbohatších lidí 30% příjmů, zatímco na 10% nejchudších zbylo pouze 2.4%, a rozdíly dále narůstají [34]. Většina ekonomického růstu se soustředila do pobřežních oblastí, zatímco vnitrozemských regionů se rozvoj nedotkl, viz Obrázek 5. I když Deng Xiaoping řekl, že "někdo musí zbohatnout první", narůstající sociální rozdíly jsou stále častějším důvodem k demonstracím a snižují i autoritu komunistické strany. Podle údajů čínského ministerstva vnitřních záležitostí došlo za poslední rok k 74 000 veřejných protestů, kterých se celkem zúčastnilo na 3.7 milionu lidí. I když mnoho demonstrací proběhlo "spontánně" na jaře proti Japonsku, ve většině případů dávají lidé najevo svou nevoli s bezohledným honem za většími zisky. Současný stav v čínské společnosti přiměl v říjnu 2005 prezidenta Hu Jiantaa k osvojení strategie "Harmonické společnosti". Zmíněnými protesty se ale Pekingská vláda nemusí cítit výrazně ohrožena. Centrální vláda nezdědila kdy hněv vesničanů obrátí proti lokálním komunistickým autoritám, které ale na druhé straně materiálně i jinak podpoří [19].

Přestože KSC prokládá, že určitá ekonomická liberalizace není v rozporu s ideovou koncepcí Číny, změnila před pár lety svou oficiální rétoriku a dnes mluví o Socialismu s čínskými znaky. Ten ale v některých oblastech připomíná americký kapitalismus, jinde zase sovětskou NEP 20. let minulého století. Poměrně rozšířeným se stalo vysvětlení, že kapitalizace Číny, spojená s masivním přílivem přímých zahraničních investic, poskytne dostatek prostředků na industrializaci státu.

Obrázek 5: HDP na hlavu podle provincií v ČLR (RMB)

Zdroj: [1]

2.4. Vnitropolitická situace

Čínský politický proces zůstává zatím plně v režii KS Číny a nic nenasvědčuje tomu, že by se v blízké budoucnosti měla situace výrazněji změnit. Všech 2985 členů zákonodárního sboru, Všečínského shromáždění volených zástupců, je voleno vládami jednotlivých provincií, regionů a měst. Při volbách do těchto lokálních vlád bývá obvykle na 1 pozici pouze 1 kandidát, který je vždy nominován KS. Právě při volbách na nižší úrovni se ale již objevují první náznaky uvolnění monopolu moci Komunistické strany. Lai Hairong, člen Institutu pro inovace čínské státní správy, ve své studii informoval, že při volbách v provincii Sečuan si voliči asi 40% obvodů vybírali z většího počtu kandidátů [34]. Ti sice museli být členy KS, ale na 1 křeslo připadalo 150 až 300 kandidátů. Všichni uchazeči dále museli mít univerzitní vzdělání a věk pod 45 let.

2.4.1 Politické reprezentace

Všečínské shromáždění volených zástupců také volí prezidenta a předsedu vlády na pětileté volební období. Kandidáti na nejvyšší funkce pocházejí výhradně z čelních představitelů KS, proto při jejich volbě nedochází k nijak překvapujícím výsledkům. Při posledních volbách v březnu 2003 byl prezident Chu Ťin-tchao zvolen 2937 hlasy z 2945 hlasujících. Chu je zároveň generálním tajemníkem KS.

Chu Ťin-tchao i předseda vlády Wen Ťia-pao patří k takzvané 4. generaci čínského vedení.

2.4.2 Předchozí generace

První generace byla hlavně Mao (r. 1893) a Čou En-laj (1898), většinou lidé bez většího vzdělání, bylo mezi nimi více vojáků než politiků, například Ču Te, velitel Osvobozené armády. Bojovali s Japonci a Kuomintangem, vyhlásili ČLR a posilovali moc KS v kampaních jako 100 květů, Velký skok vpřed a hlavně Kulturní revoluce, již způsobené jizvy se ještě v Číně úplně nezahojily. Jedním z příslušníků této generace byl i Liou Šao-čchi, který byl za Kulturní revoluce uvězněn a ve vězení na následky nelidského zacházení zemřel.

Druhá generace je spojována hlavně s Dengem (1904), většinou to byli první Číňané studující na západě, převážně ve Francii (přesto australský sinolog Ross Terrill uvádí, že nemluvili žádnými cizími jazyky). Už v prvních letech občanské války držely některé méně významné pozice. Přestože někteří z této generace za Kulturní revoluce byli u moci, například Deng byl tehdy zbaven všech funkcí, veřejně kritizován a poslán do továrny na traktory do Chongqingu. Ještě krutější osud ale postihl jeho syna, Denga Pufanga. Ten byl na Pekingské univerzitě uvězněn a mučen, a donucen vyskočit ze 4. patra, čímž si přivodil úraz, na jehož následky ochrnl. V současnosti je předsedou organizačního výboru Paralympijských her v Pekingu.

Příslušníci druhé generace, kteří se neznemožnili za Kulturní revoluce, se po smrti Maa a jeho následovníků dostali na ty nejvyšší pozice, ze kterých započali reformu ekonomického systému.

Deng Xiaoping zůstal čínským vůdcem až do své smrti v roce 1997, už od roku 1989 se ale začala prosazovat 3. generace, do které patřili Ťiang Ce-min a Ču Žung-ťi, předchozí čínský prezident, respektive premiér, jehož hlavní zásluhou byl vstup Číny do WTO. Členové této generace studovali většinou v SSSR, ještě přes roztržku mezi Čínou a SSSR po smrti Stalina. Po studiích se vrátili do Číny a nastoupili do průmyslových závodů jako inženýři, kde také většinou vstoupili do KS. U této generace se poprvé oddělili vojáci od politiků. Očekávalo se od ní, že vytvoří dostatečně fungující instituce pro udržení tempa ekonomické reformy. Bohužel, Ťiang a spol. v tomto ohledu zklamali a veškerou svou činnost zaměřili na udržení jednoty a stability Číny. S jejich generací je spojena velká státní pomoc podnikům.

2.4.3 Současná a nastupující generace

Čtvrtá generace, v čele s Chu Ťin-tchaem, byla do těch nejvyšších funkcí jmenována na jaře 2003 při zasedání 16. sjezdu KSČ. Na svých funkcích se pravděpodobně udrží až do 18. sjezdu strany v roce 2012. Tato generace, byla první, která vystudovala v Číně, i když jejich studium bylo přerušeno uzavřením universit během kulturní revoluce. Tito politici jsou na čelních pozicích státní hierarchie pouze dva a půl roku, což je na posouzení činnosti zatím velmi krátká doba. Nicméně už stihli vložit do ústavy klauzuli, povolující soukromé vlastnictví, vyjednat celkem vhodné podmínky pro čínské obchodníky po zrušení části kvót na textil v roce 2005 a třeba prosadit i zmíněný zákon o zachování čínské územní suverenity.

Podstatnou změnu ale představuje 5. a 6. generace. V páté jsou asi čtyřicetiletí komunisté, kteří zatím nedosáhli na ty nejvyšší příčky, ale jsou ve vedení buď provincií nebo měst. Po studiích v Číně dost z těchto politiků odešlo na prestižní university do USA, kde již nestudovali technické předměty, ale spíše finance apod. Šestá generace má také velké zkušenosti ze škol v USA, zatím však neměla možnost se prosadit v politice, kromě pozic v Čínské lize mladých komunistů. Na rozdíl od předchozích generací je tato mnohem více nacionalistická, což by v budoucnu mohl být ještě větší problém, než současná ideologie.

2.4.4 Vzrůstající nacionalismus

Když na jaře 2005 protestovaly miliony lidí ve velkých čínských městech proti Japonsku, důvody měly různé. Od nové japonské učebnice dějepisu, která popírá válečné zločiny japonské armády z let 1937-1945, včetně tzv. Znásilnění Nankinu, po návštěvu premiéra Koizumiho v chrámu Yasukuni a žádost Japonska o stálé členství v radě bezpečnosti. Co však všechny demonstranty spojovalo byly vzrůstající

nacionalistické nálady. Centrální vláda se tomu zdaleka nebrání; po částečné kapitalizaci Číny a ztráty důvěry v komunismus se jí hodí další ideologie, kterou by se mohla zaštitit.

Už v roce 1994 vydal mladý umělec Wang Šan knihu *Čína nahlížená třetím okem*, ve které kritizoval negativní dopady ekonomických reforem, tedy sociální rozdíly a vylidnění venkova (a přelidnění měst). Idealizoval si Kulturní revoluci a Maa nazýval přímo bohem, neboť jeho hlavním cílem byla rovnost a harmonie mezi lidmi (což je alespoň částečně pravda). Poté se ale Wang obrátil se svou kritikou za hranice a nemilosrdně pranýřoval USA. Wang tvrdil, že Spojené státy jsou ve stádiu totálního úpadku a v Číně organizují podvratné hnutí jen proto, že se bojí vzrůstající moci Číny. Kniha vyšla krátce po sérii událostí, které významně poškodily vztahy USA a ČLR; v roce 1993 porazilo Sydney Peking při volbě pořadatelského města OH 2000 a Číňané zcela vážně obviňovaly USA z intrik před volbou. Dalším faktorem, který v ČLR rozvířil protiamerické nálady byly úvahy amerického Kongresu o odepření tzv. Doložky nejvyšších výhod (MFN-Most Favoured Nation, Upřednostňovaný Národ), která každému státu slibuje podmínky, jako mají v obchodě s USA ostatní země. Kongres argumentoval porušováním lidských práv v Číně, doložku ale v roce 1994 schválil přestože čínské úřady už po několikáté odsoudily aktivistu Wej Ťing-šenga. Tyto dvě události čínské vedení dovedly k závěru, že jakékoliv ústupky vůči Američanům se míjejí účinkem.

Ještě radikálněji než Čína nahlížená třetím okem ale vyzněla kniha Čína může říci ne. Ta se nezabývala zahraničními vztahy a otevřeně kritizovala veškeré zvyky Západu, mimo jiné označila za barbarské používání příborů namísto hůlek.

2.4.5 Rivalita mezi regiony

Už v 90. letech se projevila rivalita mezi regiony; správci provincií soutěžili v tom, kdo přiláká víc investic, což vyústilo v nešetrné plýtvání penězi. Například ve vzdálenosti do 90 km od města Čungšan v Kantonu je 5 mezinárodních letišť. Proviinciální vlády, místo aby spolupracovaly navzájem, jednájí zcela autonomně i na vládě centrální. Přesto není v politickém procesu ani známka po federalizaci. Na jedné straně si čínští politikové uvědomují, že tak rozsáhlý stát není možné spravovat bez delegování rozsáhlých pravomocí na provincie, na druhé straně ale je centralismus, jeden z nezákladnějších prvků komunismu. Přesto má určitá forma autonomie v čínské historii hlubokou tradici. Pravděpodobně již od dynastie Tang (7-10. stol) byly správci v Číňany ovládnutých oblastech jmenováni příslušníci místního etnika, a to navzdory tomu, že Číňané považovali okolní národy za totálně barbarské [51]. Čínské pociťování nadřazenosti nad jinými civilizacemi a národy nemělo v historii obdoby až do nástupu totalitních režimů ve 20. století. Zatímco třeba Římané byly vystaveni vlivu rozvinuté řecké a egyptské civilizace, které obdivovali, Čína se ve svém okolí s podobnou kulturou nesešla.

2.4.6 Rivalita mezi národnostními skupinami

Z 1.3 miliardy obyvatel Číny je asi 92% členy národa Han [15]. Toto etnikum žije ve 22. provinciích (a na Taiwanu), soustředěných u relativně bohatého, ale přelidněného pobřeží. Na ostatní obyvatele (Mongoly, Tibetány, Ujgurské muslimy) tak zbývá 5 zaostalých autonomních oblastí v západní, velmi suché, polovině země. Separatistické tendence těchto regionů vyvolávají otázku budoucí jednoty státu.

Snaha pekingské vlády směřuje k homogenizaci Číny. Proto existuje jen jeden oficiální jazyk, jedna ideologie apod. Centrální orgány povzbuzují Číňany k odchodu za prací do autonomních oblastí, jen aby "rozmělnili" tamní kulturu. Pokud Čína udrží současné tempo růstu životní úrovně a zároveň se zastaví růst rozdílů mezi lidmi i regiony, je možné že opravdu dojde k splynutí menšin s Hany. Dalším vývojem ale opravdu může být federalizace. Indie v roce 1947 byla ještě více rozdílná než dnešní Čína, zavedení demokracie a federalismu ale tento subkontinent zachránilo před rozpadem. Kdyby administrativní reformy a demokratizace proběhly v dostatečné míře, je dost dobře možné, že i Taiwan by se spojil s pevninskou Čínou. Třetí scénář je zatím dost nepravděpodobný, ale také není nemožný. Je jím návrat do rozsahu říše Ming, tedy území, na kterém žijí převážně Hanové. Už císařští úředníci v 15. století neviděli důvod k nákladné správě nehostinných okrajových oblastí. I někteří liberální politikové si

uvědomují, že rozsah území za dynastie Ming reprezentuje skutečnou Čínu lépe než území za vlády Čchingů (17.-20.stol) a současné ČLR. Podobně nepravděpodobný je zatím i opačný scénář, i on by se ale mohl uskutečnit. Tímto scénářem je naopak expanze Číny do okolí, hlavně ale do Střední Asie. Přispět by k tomu mohla např. potřeba nerostných surovin, které je v této oblasti hojné. Když stanice BBC World Service na jaře roku 2005 vysílala sérii rozhlasových pořadů věnovaných Číně, zcela vážně zmínila mapu, na které byl Kazachstán znázorněn jako součást Číny. Nebezpečí expanze Číny některé asijské národy zneklidňuje stejně jako je děsila vize "Velkého Japonska" od 30. let do 2. světové války.

2.5. Obchodní politika čínské vlády

2.5.1 Podpora exportu

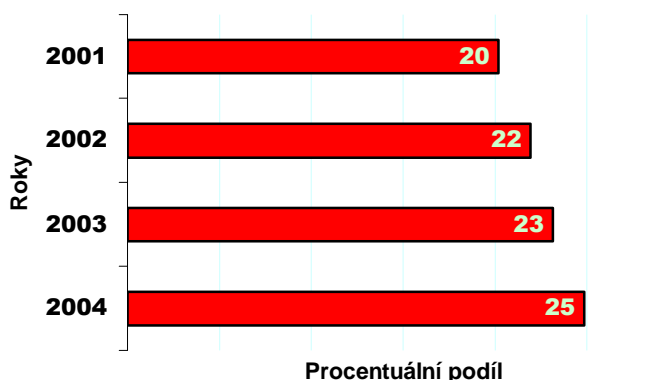
Obchodní politika čínské vlády spočívá v podpoře exportů. Právě obrovský přebytek obchodní bilance (např. 162 miliard dolarů s USA a 80 miliard eur s EU v roce 2004) je jedním z rozhodujících faktorů. Čína získává obrovské rezervy zahraničních měn, které využívá na další financování vývozu a především k nákupu amerických dluhopisů. K úspěšné vývozní politice přispíval také pevný směnný kurs Yuanu, stanovený na 8.28 Yuanu za dolar. Po tlaku za strany západních velmocí, v čele s USA, které tvrdily, že podhodnocený (o 15 až 25%) kurz měny snižuje konkurenceschopnost výrobců na Západě a že způsobuje zvyšování amerického deficitu, Číňané kurz v létě částečně uvolnili. Po devíti měsících obchodování se Yuan drží na cca 8 za dolar. Ve skutečnosti naopak klesající dolar poškodil spíš Čínu, ta by podle některých odhadů měla celkový HDP srovnatelný s Velkou Británií, kdyby se dolar udržel na své hodnotě z roku 2000. Někteří ekonomové se nechali slyšet, že tlak na revaluaci by se Američanům mohl vymstít. Čínské pořizování dluhopisů je totiž jedním z hlavních zdrojů financování narůstajícího deficitu amerického rozpočtu (resp. financování Bushova iráckého dobrodružství), proto když Číňané přestanou nakupovat, americká státní kasa přijde o podstatný zdroj peněz, což by mohlo oslabit dolar a narušit i americkou domácí měnovou politiku. V 1. polovině roku 2005, kdy se stupňoval tlak západu na revaluaci, mnoho spekulantů skupovalo v naději na posílení kurzu obrovské množství čínské měny, což uměle vytvářelo dojem její veliké hodnoty. Z čínské měny se dokonce stala závažná otázka předvolebního boje o prezidentské křeslo v USA. Senát podpořil absolutní většinou 67 hlasů zákon, který Spojeným státům povoloval uvalení cel na čínské zboží, pokud Peking nepodnikne kroky k urychlené revaluaci [25].

Rok	Deficit amerického obchodu v mld. dolarů	S Čínou
2001	411	83
2002	470	103
2003	536	124
2004	652	162

Tabulka 1: Deficit amerického zahraničního obchodu

Zdroj: [16]

Podíl Číny na americkém obchodním deficitu

Obrázek 6: Podíl Číny na americkém obchodním deficitu

Zdroj: [16]

Čínští představitelé se již dlouho snaží o zpomalení růstu ekonomiky, mají obavy z vytvoření investiční bubliny, jejíž kolaps by přivodil čínské ekonomice stejné problémy, se kterými se Japonsko potýká už 15 let, a které byly způsobeny spekulativními obchody s nemovitostmi, které se v poslední době množí například v Šanghaji. Paradoxně, snaha o ochlazení ekonomiky vypadá pouze jako omezení dovozů (v Číně je relativně malá poptávka, i když rychle rostoucí; 400 USD/os v roce 2000, 700 USD/os v r. 2006 [54]), což jen dále zvětšuje přebytek obchodní bilance hlavně s USA, která byla za rok 2005 201.6 miliard dolarů [57]. Viz Obrázek 4

2.5.2 Ekonomické problémy údajně způsobené Čínou

Obrovské množství levného čínského spotřebního zboží způsobuje snížení cen zboží ve světě. Pokles cenové hladiny je deflace, která je považována za nebezpečnější jev než inflace, neboť lidé neinvestují s tím, že zboží zlevní ještě více. Čína ale není hlavním původcem světového zpomalení růstu cen (tedy ne deflace, ale disinflace). Hlavní efekt lze připsat prasknutí spekulativní investiční bubliny, tzv. Dot-com bubble, na přelomu 2. a 3. tisíciletí. V důsledku toho výrazně poklesly investice do terciálního a kvartérního sektoru v rozvinutých státech, kde tato odvětví tvoří 4/5 HDP.

Další kritiku Číňané sklízají za údajné zcizování pracovních pozic. Přestože výtky nepochází tak moc od Američanů, jako od Evropanů, před prezidentskými volbami v USA v roce 2004 se o tomto tématu také hodně diskutovalo. Kongres přijal zákon, který federálním úřadům zakazoval převádět pracovní pozice, např. zpracování dat, do zemí s levnější pracovní silou. Tento jev, zvaný offshoring se ale týká spíše služeb, v jejichž poskytování zahraničním firmám dominuje Indie. V únoru 2005 se ale oči politiků obrátily trochu jiným směrem; tři významní republikánští kongresmani se postavili proti návrhu čínského výrobce počítačů Lenovo na koupi neziskové části IBM, zabývající se produkcí notebooků, za 1.76 mld. dolarů. Důvodem bylo údajné ohrožení americké bezpečnosti, protože zakladatelem a vlastníkem Lenova je Čínská akademie věd, která by tak mohla získat důležité informace o bezpečnosti USA, neboť IBM je zároveň dodavatelem systémů pro armádu. Komise pro zahraniční investice nakonec nabídku schválila, po prodloužení standardní lhůty na projednávání ze 30 na 45 dnů [53].

2.5.3 Dumping

Čína je často obviňována z nelegální podpory svých výrobců. Během poslední dekády bylo proti Číně vzneseno více obvinění z dumpingu než proti jakékoliv jiné zemi na světě, asi 1/7 celosvětového počtu žalob. První incident se odehrál už v roce 2004, kdy největší americký odborový svaz AFL-CIO požádal

o tvrdá cla proti čínským dovozům, protože čínští obchodníci díky porušování práv zaměstnanců získávají konkurenční výhodu, čímž porušují americký zákon o obchodu z roku 1974. Žádost svazu byla odmítnuta a náměstek ministra obchodu R. Zoellick prohlásil, že podobná opatření by nakonec přivedla USA do ekonomické izolace [25]. V polovině minulého roku americká administrativa ohlásila, že na 135 čínských dovozců nábytku uvalí antidumpingová opatření. Týkalo se to hlavně producentů postelí, v tomto odvětví tvoří Číňané 2/3 amerického trhu. Americká vláda nakonec poslala Číňanům dotazníky, které zjišťovaly, jak čínští podnikatelé stanovují cenu. Poté Američané zavedli 24% cla proti výrobcům, kteří odpovíděli a 198% proti těm, co ne [25].

2.5.4 Textilní války

Asi největší poprask ale způsobilo vypršení 30-ti leté dohody o obchodu s textilem, která regulovala vývozy a tak zakazovala, aby se jediný stát stal dominantním exportérem. Už v roce 2003 Čína tvořila 17% podíl na světovém trhu s textilem, podle výpočtů WTO by do roku 2007 mohla mít celou polovinu. To je ale krajně nepravděpodobné, neboť WTO má vlastní regulaci, která povoluje pouze 7.5% meziroční růst podílu, a která bude platit do roku 2008. Nicméně, v první polovině roku 2005 se nárůst dovozu čínského textilu do USA pohyboval okolo 1500% u bavlněných kalhot, 1250% u pletených triček a 300% u spodního prádla. Příval čínského textilu se nevyhnul ani EU. Ta zareagovala již tradičně unáhleně; podlehla tlaku evropských producentů a čínské zboží nechala nevyložené v kontejnerech. Poté ale zase podlehla tlaku prodejců, kteří kalkulovali své potenciální předvánoční ztráty, a zboží uvolnila. Když EU zasahovala ve prospěch evropských výrobců, snad si ani nevšimla vstřícného kroku Číny. Ta v květnu rozhodla, že na 74 kategorií textilu zvýší od 1.6.2005 vývozní daň, u většiny výrobků celkem o 400%. To znamená zvýšení z 2.4 centu na 12 centů. Například u ženských pláštů bylo ale z 3.6 centů na 48 centů [25].

Přístup EU se ale nakonec výrazně změnil. Když čínští politikové Wen Jiabao a Hu Jintao navštívili na podzim roku 2005 Evropu, evropští politici pomlčeli o lidských právech a „dělali byznys“. Premiér Paroubek se pochlubil vyjednáváním smlouvy o vzájemném obchodu; bohužel neřekl, že smlouva je pro ČR dost nevýhodná, neboť neobsahuje článek o bezpečnostních zájmech, který umožňuje státům EU ukončit nebo omezit hospodářské aktivity s třetími zeměmi. Chybějící článek by mohl pro ČR mít špatné následky. Jednak postih od EU, zadruhé možné arbitráže s čínskými investory v budoucnu.

Smlouva také nestanoví, v jakých výjimečných případech může Čína zasáhnout do převodu plateb (zisků).

V září 2005 Evropané vzdali podprsenkovou válku: z přístavních skladišť uvolnili 80 milionů kusů čínského textilu. Smlouva podepsaná v Pekingu zpětně rozšířila dovozní kvóty o polovinu zadržovaného množství, o druhou polovinu naopak sníží kvótu pro příští rok. Spojené státy uzavřely podobnou dohodu 8.11.2005 [29].

Francouzský premiér de Villepin a jeho čínský protějšek Wen uzavřeli počátkem prosince celkem 16 různých dohod. Tou nejdůležitější je určitě objednávka 150 Airbusů A 320 za asi 8.3 mld. Eur. Při podpisu kontraktu čínský ministr průmyslu a obchodu Bo Xilai prohodil, že k pořízení 1 letounu musí Čína vyvést 800 milionů košil. Současně se jednalo i o „obchodu století“: koupí technologií pro dvě desítky jaderných elektráren za 43 miliard eur. Horkými kandidáty jsou francouzská Areva a americký Westinghouse [29]. Důležitým faktorem pro rozhodnutí dodavatele dost možná bude otázka zbrojního embarga, které opět zmínil Wen.

2.5.5 Softwarové a patentové pirátství

Asi nejsložitější ekonomickou otázkou je ale vztah Číňanů k duševnímu vlastnictví. Podle odhadů přijdou Američané kvůli kopírování o 2.5-4 mld. dolarů ročně. Skutečná cena ale bude pravděpodobně mnohem vyšší, neboť například 90% prodaného firemního softwaru v Číně je údajně pirátského původu [55].

3. Bankovní soustava Čínské lidové republiky

3.1. Centrální banka a bankovní dozor

3.1.1 System před počátkem reformem

Funkci centrální banky v ČLR vykonává Čínská Lidová Banka (ČLB). Byla vytvořena splynutím bank Huabei, Beihai a Xibei už během Čínské občanské války v roce 1948, rok před převzetím moci komunisty. Prvním sídlem byla metropole provincie Che-pej, Š-t'ia-čuang, po roce se ovšem banka přestěhovala do Pekingu [45].

Bezprostředně po vyhlášení komunistického státu 1. října 1949 následovalo rozsáhlé znárodnění veškerých sektorů ekonomiky a bankovníctví bylo prvním kompletně znárodněným odvětvím. Všechny komerční banky byly začleněny do ČLB, která se měla nadále starat jak o měnovou politiku, tak o komerční bankovníctví. Kromě ideologie mělo znárodnění a centralizace bankovníctví ještě jeden důvod, a to zastavit hyperinflaci (85 000% ročně) po vleklé občanské válce [17]. ČLB byla kontrolována ministerstvem financí a až do roku 1979, kdy z ní byly vyčleněny čtyři státní komerční banky, zůstala jedinou bankou. Přestože se její funkce často překrývala s úlohou ministerstva a během kulturní revoluce téměř přestala fungovat, v sedmdesátých letech byla její vedoucí role obnovena. Jako centrální banka emitovala měnu a kontrolovala stabilitu hospodářství, jako banka komerční byla prakticky jediným zdrojem úvěrů pro výrobní jednotky a správcem vkladů podniků i jednotlivců. Její monopolní postavení komerční banky napomáhalo při výkonu činnosti jako banky centrální, protože jediné ČLB půjčovala peníze jak státu, tak firmám a domácnostem. Díky tomu teoreticky měla mít dokonalý přehled o veškerých transakcích a přísunu peněz. Všechny úřady, státní i družstevní podniky i jiní účastníci hospodářství byli instruováni, aby v hotovosti drželi pouze prostředky na svůj denní chod, všechny větší platby se prováděly odečtením, respektive přičtením částky na účet účastníků obchodu, kteří si ale peníze prakticky nemohli vybrat. Důvodem byla snaha o co nejmenší objem cirkulující měny v těžkopádně řízené ekonomice. S první fází ekonomické reformy, uvolněním limitů na produkci a umožnění prodeje přebytků na trhu, ale vzrostla nutnost volnějšího měnového režimu.

3.1.2 Zákon o Čínské lidové bance

V září 1983, kdy dříve znárodněné banky znovu zahájily svoji samostatnou činnost, rozhodla Státní rada, že ČLB bude fungovat jako oficiální centrální banka. V březnu 1995 schválilo třetí plénum osmého Všelidového sjezdu Zákon o Čínské lidové bance, který potvrdil status centrální banky.

Zákonem z 18.3.1995 byla obnovena funkce ČLB, čistě jako centrální banky zajišťující dohled nad ostatními finančními institucemi a platebním systémem a vykonávající měnovou politiku státu. Banka formálně získala nezávislost na rozhodujících politických orgánech, Článek 7 zákona o ČLB obsahuje formulaci, že „ČLB má, pod vedením Státní rady, nezávisle vykonávat měnovou politiku, provádět svou funkci a operace podle zákona, nezávisle na zásadách lokálních vlád nebo vládních úřadů všech úrovní, veřejných organizací a jednotlivců“ [45]. Nicméně vsuvka „pod vedením Státní rady“ naznačuje, že k absolutní svobodě má ještě banka daleko. Banka musí své rozhodnutí týkající se emise bankovek, úrokových měr, kurzů zahraničních měn a dalších důležitých záležitostí stanovených Státní radou radě ohlásit a vyplývající opatření učinit až po jejím souhlasu. Méně důležité záležitosti měnové politiky banka Státní radě nahlásí jen z důvodu úředního zaznamenání operace. Předseda Státní rady navrhuje guvernéra, kterého po schválení Všelidovým sněmem volených zástupců nebo, pokud zrovna sněm nezasedá, Stálou komisí sjezdu, jmenuje do funkce prezident.

3.1.3 Osamostatnění centrální banky

Zásadní pokrok ale představují Články 28 a 29, které ČLB zakazují financovat státní deficit a odkupovat vládní dluhopisy, respektive půjčovat lokálním vládám a jiným nebankovním institucím, pokud k tomu

nedá souhlas Státní rada. Toto ustanovení, samozřejmě v pokročilých tržních ekonomikách, opravdu znamená pro samostatnost ČLB a její nezávislost na institucích státní správy významnou záruku. V lednu 1998 byla ohlášena změna vnitřní struktury ČLB, a to podle Federálního systému rezerv, centrální banky USA. Dřívější provinční pobočky byly nahrazeny úřadovny v 9 regionech a dvou městech, které nekorespondují s administrativním členěním Číny. Stejným způsobem jako v USA taky byla omezena tradičně vazba mezi ČLB a orgány místní správy.

V tom samém období opustila centrální banka od 40 let používaného „úvěrového plánu“, hlavního čínského nástroje pro rozdělování zdrojů hlavně firmám, a tím i pro kontrolu přísunu peněz a celkové poptávky. Od té doby banka spoléhá na nepřímé nástroje měnové politiky; stanovování minimálních rezerv a úrokových měr.

3.1.4 Novela Zákona o Čínské lidové bance

Kvůli problémům bank s nevymahatelnými úvěry a hrozícímu kolapsu bylo nutné pro kontrolu bankovních institucí vytvořit efektivnější a specializovanější úřad. 27. prosince 2003 schválila Stálá komise desátého sjezdu dodatek k Zákonu o Čínské lidové bance, který vyčlenil z kompetence ČLB dozor nad komerčními bankami, investičními společnostmi, společnostmi zabývajícími se správou aktiv a jinými „spořicími“ institucemi. Namísto toho byla zřízena Čínská komise pro regulaci bank (Komise, CBRC). ČLB si přesto ve vztahu k bankám udržela funkci dohlázele ve většině důležitých oblastí činnosti bank; povinných minimálních rezervách, půjčkami mezi bankami a transakcích se zahraničními měnami, a přestože nemůže do chodu bank výrazně zasahovat, může požadovat výsledky činnosti bank a dávat podněty Komisi pro regulaci bank. Zajímavostí je, že povinné minimální rezervy komerční banky musí umístit do ČLB. ČLB bude nadále dohlížet na mezibankovní trh se zahraniční měnou, dluhopisy i zlatem. Článek 23 přidal ČLB nový nástroj na ovlivňování měnové politiky: operace s dluhopisy na otevřeném trhu. V případě hrozící inflace, když je třeba omezit přísun peněz, může ČLB nabídnout trhu množství dluhopisů. Pokud je naopak třeba zvýšit objem peněz v ekonomice, může je za hotovost odkupovat zpět. V rámci státní rady byl vytvořen informační mechanismus mezi Bankou a Komisí. Oproti zákonu z roku 1995 byla vůči komerčním bankám konkrétně definována funkce ČLB jako clearingového centra; prostředníka při urovnávání dluhů bank započítáním vzájemných pohledávek.

ČLB nadále zůstává regulátorem finančních trhů.

3.1.5 Čínská komise pro bankovní regulaci

Úloha regulátora bankovních institucí tedy připadla Čínské komisi pro bankovní regulaci, která spadá přímo pod Státní radu, je de facto jedním z ministerstev. Podle zákona o Komisi je jejím účelem podporovat bezpečnost a dobrý stav bankovního průmyslu a udržovat důvěru lidí v bankovníctví. Ustanovení komise se vztahují na veškeré bankovní instituce, těmi se rozumí jakékoliv subjekty, které za účelem podnikání přijímají vklady. Samozřejmě platí i pro zahraniční firmy. Žádná opatření komise nesmí narušovat účinné fungování bankovníctví, musí naopak přispívat k čisté hospodářské soutěži. Při hodnocení žádosti o založení bankovní instituce u ní Komise hodnotí především zdroje kapitálu, schopnost ho navyšovat, finanční sílu a také bezúhonnost akcionářů. Komise také kontroluje změny mezi akcionáři držícími podíly nad stanovené procento akcií (většinou 10%). Bez předcházejícího souhlasu komise nejenže nesmí žádná bankovní instituce vzniknout, nesmí dokonce ani nabízet nové služby. Na druhé straně, Komise podle Článku 18 schválené produkty zveřejňuje. Pokud Komise službu nebo bankovní produkt zamítne, musí samozřejmě písemně uvést důvod. Na schvalování produktů má tříměsíční lhůtu. Ovlivňovat personální politiku bank umožňuje Komisi Článek 20. Komise podle něho schvaluje členy firemních rad a vyšší management. Může dokonce použít i osobnostních testů.

Dost důležitá je role Komise při omezování rizik bankovníctví. Jednou z hlavních priorit Komise je snížení množství špatných úvěrů, této problematice je věnována samostatná kapitola.

3.2. Komerční banky

3.2.1 Vznik moderních komerčních bank

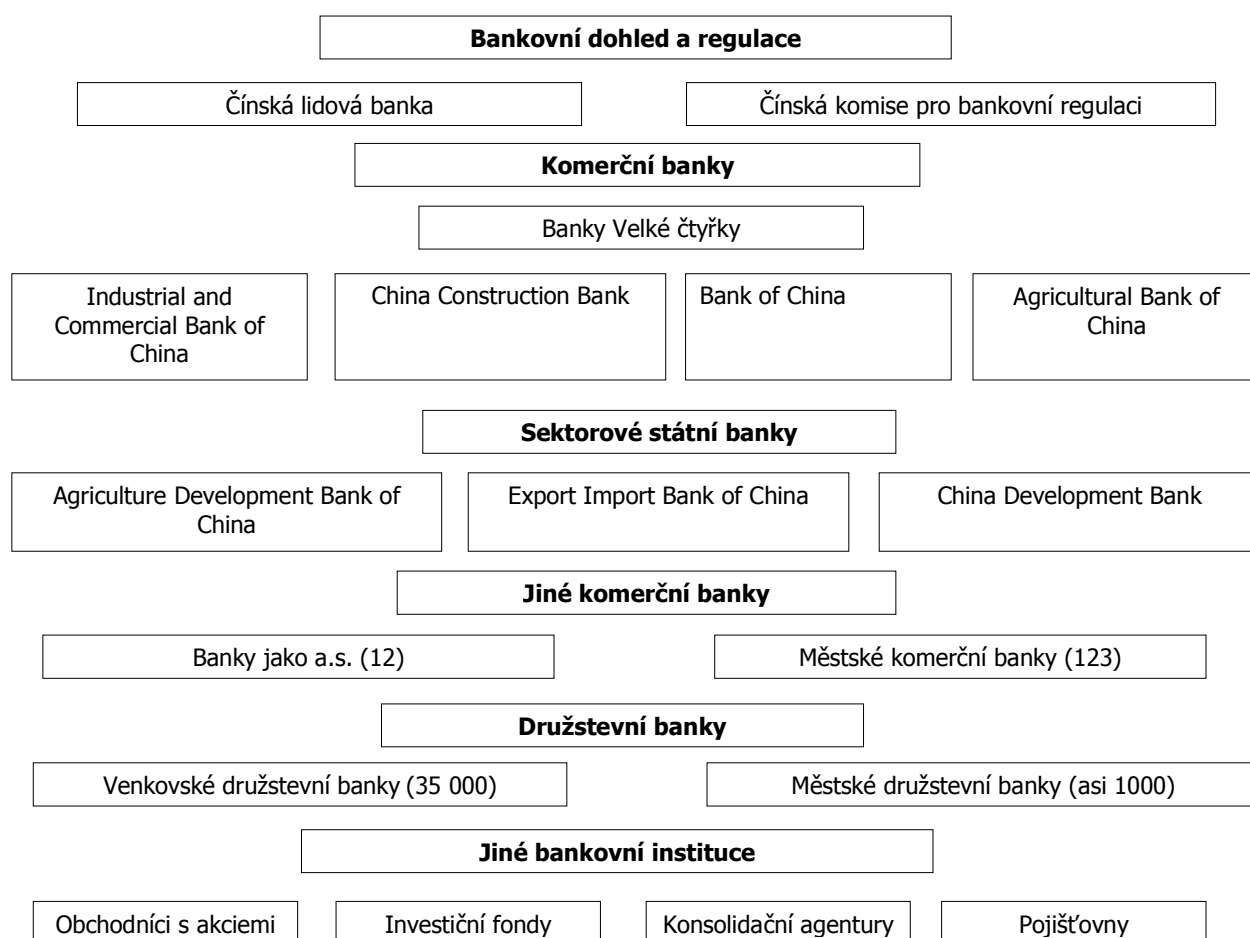
Moderní komerční bankovníctví má v Číně dlouhou tradici. Například už na konci 18. století vynalezli obchodníci z města Ning-po zvláštní systém pojištění úvěrů. Systém se osvědčil, proto byl v roce 1829 použit v zákoně o úvěrech státu New York [7]. V provincii Šan-si dokonce rodinné bankovní domy nabízely i dočasný úvěr při přečerpání účtu [17]. Přestože na přelomu 19. a 20. století produkovalo 65% HDP zemědělství, v cizinci ovládaných městech na pobřeží se pokročilým odvětvím ekonomiky dařilo. Nejlepší situace byla v Šanghaji, kde si na nábřeží Bund postavila centrálu například Hongkongsko-Šanghajská bankovní korporace, ze které je dnes britská HSBC, světová bankovní trojka. V roce 1918 vznikla Šanghajská federace bankéřů, jejímiž členy byli jak Číňané vzdělaní doma i v zahraničí, tak i početní cizinci.

Ve staré čínské společnosti mělo bankovníctví příznivé podmínky, neboť na rozdíl od západního křesťanského světa neměli Číňané problém s půjčováním na úrok a také měli tendenci ke spoření, například aby zaplatili synovi „přípravný kurz“ na císařské zkoušky, jejichž složení zaručovalo důstojné zaměstnání úředníka. Některé charakteristické rysy, například vysoká míra úspor, vydržely do současnosti.

3.2.2 Osamostatnění státních komerčních bank

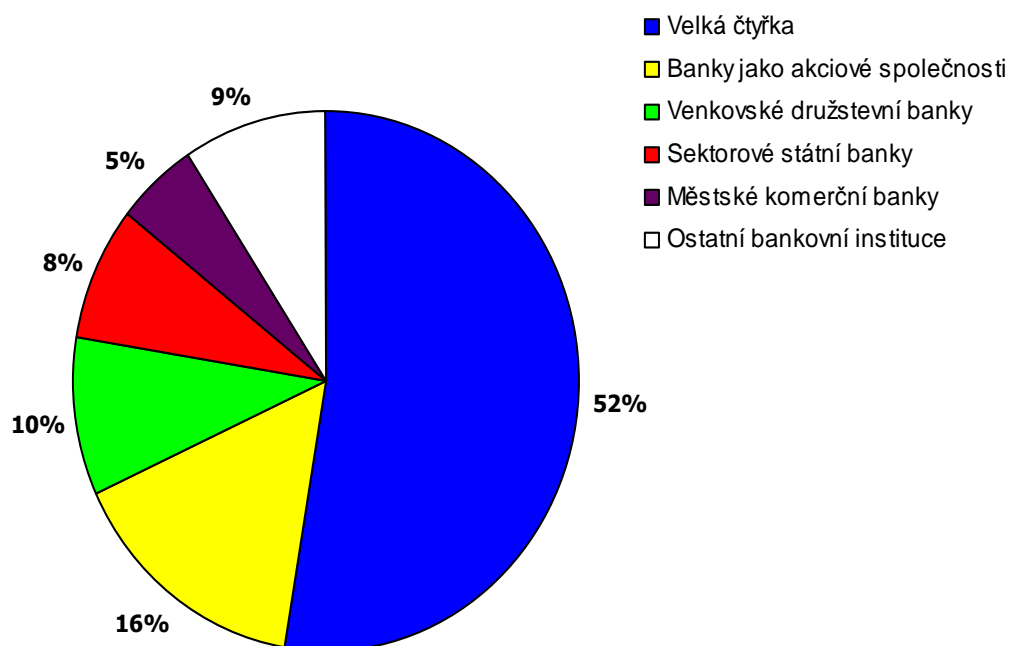
V 80. letech, hned na počátku Dengových ekonomických reforem byly z ČLB vyčleněny 4 státní komerční banky. V roce 1980 vznikla Čínská banka (mezinárodně označovaná jako Bank of China - BOC), Čínská stavební banka (China Construction Bank - CCB) a Čínská zemědělská banka (Agricultural Bank of China - ABC), která převzala po ČLB dohled nad sítí 60 000 družstevních bank na venkově [44]. Tato družstva se později osamostatnila, dnes je jich okolo 35 000 a díky velkému počtu kontrolují asi 10% aktiv. Čínská obchodní a průmyslová banka (Industrial and Commercial Bank of China - ICBC) vystřídala ČLB jako poskytovatel úvěrů pro podniky v roce 1984. Těmto 4 bankám se říkalo „Specializované banky.“ Bylo jim přiděleno hlavně financování cílů státní hospodářské politiky. V roce 1994 byly zřízeny 3 oborové banky, které měly nadále financovat projekty stanovené ekonomickými plány [23]. Byly to Zemědělská rozvojová banka, Exportní a importní banka a Čínská rozvojová banka. Tyto 3 banky v současnosti drží asi 8% aktiv [45]. Jak je evidentní z jejich názvů, jejich cílem je hlavně rozvoj zemědělství, infrastruktury a zahraničního obchodu. Zvláštní pozornost věnují převážně zanedbaným vnitrozemským regionům. Zdrojem jejich příjmů je převážně vydávání dluhopisů komerčním bankám. Sektorové státní banky nejsou vládou podporovány ve formě nižších úroků od centrální banky, proto se i jejich úrokové míry výrazně neliší od tržních. Hlavním cílem těchto tří bank, které jsou nástrojem financování vládní politiky, samozřejmě není zisk. Zajímavostí je, že nepodléhají bankovnímu dohledu ani zákonu o komerčních bankách. Řídí se pouze svými stanovami [44].

Po vzniku 3 „politických bank“ byl v roce 1995 přijat zákon o komerčním bankovníctví, který položil právní základ nutný pro to, aby se banky Velké čtyřky mohly soustředit pouze na čistě komerční bankovníctví. Asi neznámější je Banka Číny, Bank of China, která má zastoupení ve většině světových metropolí a díky obchodní tradici má pobočky v oblastech s velkým výskytem čínského obyvatelstva, například v londýnském China Town. Tato banka v Číně fungovala již během 1. světové války, ale její moderní existence je spjata s operacemi se zahraničním kapitálem, které jí byly v 80. letech svěřeny. Vyřizovala platební styk s cizinou, spravovala devizové účty Číňanů (hlavně zahraničních) i cizinců a zařizovala ostatní devizové záležitosti. Kromě funkcí komerční banky pro mezinárodní účely byla od roku 1980 emisní bankou pro tzv. poukázku na směnu devizových prostředků (FEC – Foreign Exchange Certificate). Ty mohli získat cizinci směnou za valuty. Stejně jako s československými bony se s nimi ve velkém obchodovalo i na neoficiálním trhu [56]. Mezi 4 čínskými státními bankami ze Bank of China považován za tu finančně nejzdravější. Kromě komerčního bankovníctví se věnuje investičnímu; ručila několika čínským státním firmám, např. CNOOC, PetroChina nebo China Mobile, při vstupu na zahraniční burzy, a stala se jedním z manažerů předního hongkongského fondu [3].

Obrázek 7: Struktura bankovního systému v Číně

Přestože podíl bank Velké čtyřky na trhu během posledních desetiletí klesl (podle aktiv z 77% v roce 1995 na 52.5% v roce 2005), pořád mu dominují (v roce 2005 70% půjček) [10]. Všechny čtyři patřily podle časopisu Fortune mezi 50 největších bank světa podle příjmů. Jejich síla na domácím tkví především v síti poboček, kterých mají po Číně 42 000. Dohromady zaměstnávají přes 1 350 000 lidí, z toho Zemědělská banka Číny 490 000, což z ní dělá 7. největšího zaměstnavatele mezi firmami na světě, mezi bankami suverénně vede [21]. Tato čísla jsou ještě zajímavější po zvážení faktu, že v letech 1998-2002 tyto banky propustily asi 250 000 zaměstnanců a zavřely zhruba 45 000 poboček [13]. Celková hodnota jimi držných aktiv je rovna přibližně 1.7 násobku čínského HDP. Pouze banky velké čtyřky a 12 akciových bank má povolení k poskytování služeb na celém území Číny.

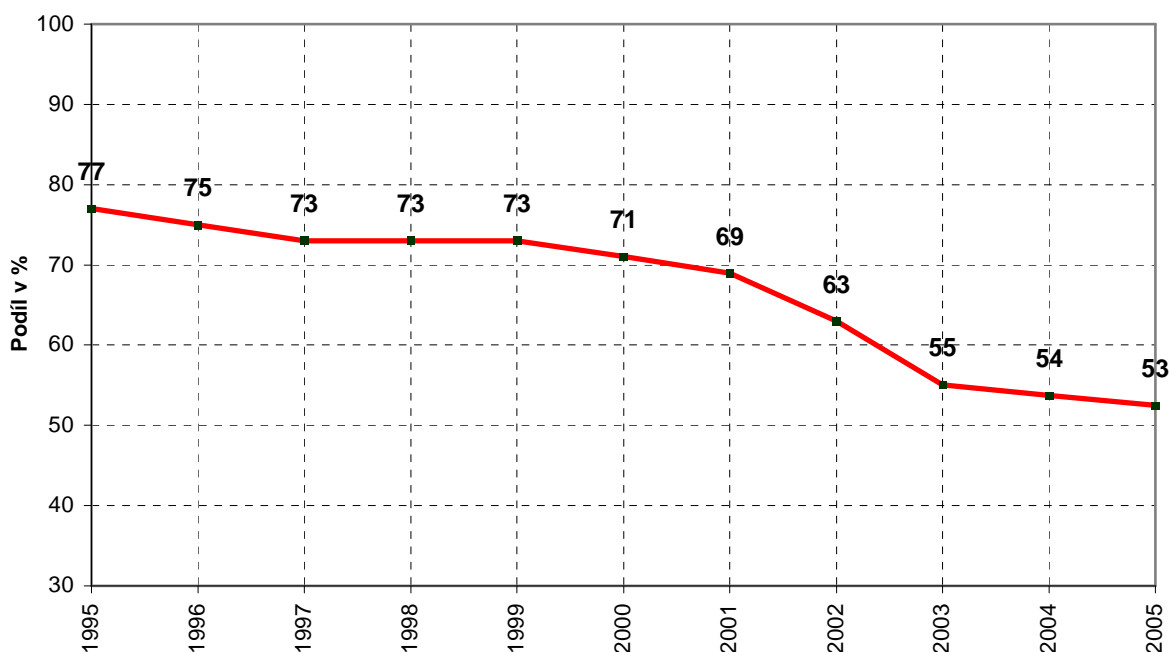
Obrázek 8: Podíl jednotlivých typů bankovních institucí v roce 2005 (podle aktiv)

Zdroj: [10]

Banky velké čtyřky, až do roku 2005 plně vlastněné státem, byly po dlouhou dobu hlavním poskytovatelem úvěrů pro státem vlastněné podniky. To vysvětluje množství špatných úvěrů (anglicky NPL – Non-performing loan, česky název je Ohrožený Úvěr - OÚ), které se v nich od počátku 90. let nakumulovaly.

Uzavřením Basilejských dohod mezi centrálními bankami světa v roce 1988 byla stanovena pětistupňová klasifikace půjček od Standardní po Ztrátové. Za ohrožené úvěry se ve světě považují kategorie od 20% rizika výše; Nestandardní, Pochybné a samozřejmě Ztrátové. Čína tuto klasifikaci přejala, ponechala i stejné anglické názvy, ale poněkud změnila metodiku posuzování rizik. V roce 1999 bylo podle mezinárodních měřítek v Bank of China 2,6krát více špatných úvěrů, než při použití čínské metodiky [39]. Pětistupňovou škálu začaly povinně od roku 2004 používat BOC a CCB [10]. V roce 2001, dva roky po zřízení společností na správu aktiv (SSA), dosahovaly špatné úvěry 213-240 miliard dolarů, což bylo asi 25-30% všech půjček. Další vývoj OÚ je popsán důkladně v následující kapitole.

Problém ohrožených úvěrů nepřímo souvisí s dalším nedostatkem čínského bankovního sektoru. Stejně jako je tomu v čínské společnosti, i čínské firmy jsou ovládány nedemokraticky. Firemní hierarchie těžko zajistí rovnost všech zaměstnanců, což by ani nebylo žádoucí, ale na rozdíl od podniků ve Spojených státech nebo západní Evropě, vnitřní organizace čínských firem je dost netransparentní. Zatímco v USA jsou chráněny především zájmy akcionářů (hlavně po aférách Enronu a Worldcomu) a v kontinentální Evropě se myslí na zaměstnance, v Číně žádná regulace vnitrofiremních vztahů neexistuje. O mnoho špatných úvěrech bylo rozhodnuto nekvalifikovanými manažery, aniž byly důležité úvěry schváleny některým z kontrolních orgánů banky. Nicméně ani taková kontrola by s největší pravděpodobností nezabránila finančním problémům bank, neboť právě vrcholoví manažeři bank byli jako členové Komunistické strany spřízněni s řediteli státních podniků, které si půjčky braly.

Obrázek 9: Vývoj podílu bank velké čtyřky na čínském trhu (podle aktiv)

Zdroj: [45], [10]

3.2.3 Pilotní projekt reforem velkých komerčních bank

Koncem roku 2003 byly Bank of China a ICBC vybrány k zásadní restrukturalizaci, aby jejich hospodaření dosáhlo úrovně srovnatelné s mezinárodními bankami a mohly splnit požadavky zapsání na zahraniční burzu cenných papírů. Tyto banky podávaly lepší výsledky než konkurence; BOC měla nejvyšší kapitálovou přiměřenost a CCB zase nejlepší management a nízký podíl OÚ. Obsah reformy byl definován *Směrnici pro reformu vnitřní správy a dohledu v Bank of China a China Construction Bank* z dubna 2004 [10].

3.2.3.1. Restrukturalizace BOC a CCB

První fází reforem ve dvou „pilotních“ bankách, která byla splněna již v roce 2004, bylo zvýšení kapitálové přiměřenosti nad 8%, snížení podílu OÚ na 3-5% a naopak zvýšení pokrytí OÚ opravnými položkami, alespoň na 60% u BOC a 80% u CCB. Kapitálová přiměřenost větší než 8% je dalším požadavkem vyplývajícím z Basilejských dohod a postupně nahrazuje bankovní minimální rezervy jako nejdůležitější kritérium. BIS a ČNB jí definují, jako podíl kapitálu k rizikově váženým aktivům. Je to vlastně množství kapitálu, kterým banka disponuje na pokrytí nákladů na výkon své činnosti. Další finanční cíle počítaly se zvýšením zhodnocení aktiv na 0,6% do roku 2005 a na 1% do roku 2007 a se zvýšením výnosnosti kapitálu akcionářů na alespoň 11% do roku 2005 a nad 13% do roku 2007. Dalšími kritérii bylo snížení poskytovaných úvěrů jednomu klientovi pod 10% a snížení poměru náklady/příjmy na 35-45% do roku 2007. Kromě finančních kritérií se měla zlepšit i vnitřní správa bank. Měly být vybudovány do té doby nefungující instituce, jako valná hromada a dozorčí a výkonná rada. Aby finanční požadavky byly splněny, byly učiněny tyto kroky:

- Obě banky od státu obdržely 22,5 miliard na zvýšení hodnoty kapitálu. Peníze pocházely převážně z čínských rezerv zahraniční měny [47].
- Velké množství OÚ bylo převedeno na SSA, díky čemuž klesl podíl OÚ u Bank of China na 5,5% a u China Construction Bank na 3,9% [12]. Toto snížení také umožnilo CCB, aby pokryla 60%

OÚ opravnými položkami. Přesto ale zůstává zhruba 20 procentních bodů za kritérii z roku 2004. O převodu rozhodla vláda v květnu 2004. Původně měly být převedeny OÚ za 20 mld. dolarů [46], celkové množství se ale nakonec vyšplhalo na 33 mld. [8].

- Obě banky začaly spolupracovat s renomovanými auditorskými firmami

Kromě toho se začaly měnit i organizační záležitosti firem. Obě banky změnilly právní formu: Z BOC se stala Bank of China s.r.o. a z CCB se stala akciová společnost, která 27.10.2005 vstoupila na Hongkongskou burzu cenných papírů [60]. Pomalu se zlepšilo řízení rizik, změnila se i struktura rozhodovacích orgánů; nová struktura obnáší dozorčí radu, správní radu a poté, co do bank vstoupily zahraniční partneři, zřídily obě banky valnou hromadu akcionářů. Článek 66 čínského obchodního zákoníku totiž zakazuje podnikům s úplnou majetkovou účastí státu zřizovat valnou hromadu. Například ve správní radě Bank of China dnes sedí pouze 3 výkonní ředitelé, 7 ředitelů z jiných firem a 3 zahraniční odborníci na finance, kteří krom jiného řídí management rizik [3]. Dohromady tedy 13 členů, což je nejvyšší počet, který čínské zákony povolují [52].

中国建设银行

Obrázek 10: China Construction Bank v čínském znakovém písmu

3.2.3.2. Vstup zahraničních investorů do BOC a CCB

Vstup zahraničních akcionářů do dvou pilotních bank začal v červnu 2005, když Bank of America uzavřela s CCB dohodu o prodeji 9% podílu čínské banky za 3 mld. dolarů [6]. Úloha Bank of America v CCB bude hlavně v poskytování poradenství, zaměřeného na risk management a kreditní karty. Součástí dohody je také závazek, že CCB umožní americké bance v příštích 5 letech navýšení podílu na 19.9%. Ve stejné době pořídila singapurská investiční společnost Temasek Holding za zhruba 2.5 mld. dolarů 6% akcií [47]. Temasek je investičním nástrojem singapurské vlády, jeho předsedkyní je manželka současného singapurského předsedy vlády Lee Hsien Loonga.

V druhé polovině roku 2005 se pozornost zahraničních investorů obrátila na BOC. Royal Bank of Scotland, šestá největší banka světa, stála v čele konsorcia, které za 3.1 miliard dolarů koupila 10% podílů [5]. Přestože skotská banka zvažovala investici dosahující až 5 miliard, po negativní reakci Londýnské burzy cenných papírů na plánovaný výdaj banka vyčlenila pouze 1.6 mld. dolarů na nákup asi 5% BOC. Dalšími členy konsorcia byly investiční banka Merrill Lynch a hongkongský multimiliardář Li Ka-Shing, zakladatel koncernu Hutchinson Whampoa, který se dříve proslavil tím, že za uneseného syna v roce 1996 zaplatil výkupné 1 miliarda hongkongských dolarů, podle tehdejšího kurzu 3.460 miliard korun. RBS podle smlouvy dále získala jedno křeslo ve správní radě. V září ohlásila vstup do BOC za 500 mil. dolarů švýcarská banka UBS.

3.2.4 Restrukturalizace ICBC

3.2.4.1. Finanční injekce

V dubnu 2005 byl schválen plán na restrukturalizaci největší čínské banky, ICBC. Proces byl podobný jako u BOC a CCB. Vládní investiční agentura Huijin Investment Company dala bance finanční injekci ve formě 15 mld. dolarů ze státních rezerv. Do té doby ministerstvo financí v bance vlastnilo podíl v hodnotě 20 mld. dolarů, který byl snížen na 15 mld. s tím, že 5 zbylých miliard bylo použito na zaplnění mezer v účetnictví po OÚ. Po základní fázi restrukturalizace tedy Huijin Investment a MF vlastnily shodně padesátiprocentní podíl. Celkový kapitál o hodnotě 30 mld. dolarů by měl stačit na splnění kritéria na osmiprocentní kapitálovou přiměřenost.

3.2.4.2. Převedení ohrožených úvěrů

Kromě toho byly dva balíky OÚ o celkové hodnotě 85 miliard dolarů převedeny v květnu a červnu 2005 na SSA Hurong. Protože převedené špatné úvěry byly pro banku vedeny jako aktiva, musely být nahrazeny novými pohledávkami, tentokrát vůči státu a SSA Huarong. Skutečná hodnota OÚ je ale pouze okolo 30 procent účetní hodnoty u Pochybných půjček a 0% u Ztrátových [28]. Pochybné půjčky tvořily u čínských bank v průměru 50% všech půjček a Ztrátové kolem třetiny [10]. Pokud by byly podíly jednotlivých typů u ICBC podobné jako u všech velkých bank dohromady, vydělala by ICBC převodem OÚ asi 60 mld. dolarů. Přestože nebylo přesné číslo nikdy zveřejněno, s „injekcí“ od Huijinu se státní podpora mohla pohybovat okolo 75 mld. dolarů.

3.2.4.3. Změna vnitřní struktury

Kromě uvedených finančních reforem velké státní banky už od konce devadesátých let drasticky snižovaly náklady; podle zprávy Komise pro bankovní regulaci propustily jen v letech 1998-2002 asi 250 000 zaměstnanců a zavřely na 42 000 poboček [10]. Nejvíce se snižování nákladů dotklo ICBC, která propustila okolo 200 000 lidí a zavřela přes 20 000 poboček, což přispělo ke snížení poměru náklady/příjmy na 42%. Kromě toho se podstatně změnilo složení úvěrů, poskytovaných ICBC. Zvýšil se podíl spotřebitelských úvěrů a hypoték, naopak se snížil podíl úvěrů pro podniky [26].

Dalšími kroky, který kopírovaly reformu BOC a CCB, byla změna právní formy a vyjednávání se strategickým investorem. V lednu 2006 byla podepsána konečná smlouva se zahraničním konsorciem ve složení Goldman Sachs, Allianz a American Express o „předplatném“ nově vydaných podílu. Podle ustanovení kontraktu o celkové hodnotě 3.78 mld. dolarů má každý člen konsorcia spolupracovat s ICBC v jiném oboru; Goldman Sachs má zlepšit risk management a vnitřní kontrolu, Allianz má na starosti pojištění a American Express kreditní karty [6]. V současnosti jsou tedy 3 ze čtyř Velkých bank na zhruba stejné úrovni. To ale rozhodně neplatí o Čínské zemědělské bance (Agricultural Bank of China-ABC), která je také nejnetransparentnější z velkých bank. Proto je těžké hodnotit její skutečný vývoj. Nicméně většinou se odhaduje, že má poměr náklady/příjmy okolo 65% a OÚ tvoří až 30% všech půjček.

3.2.4.4. Vznik nových bank

Výše zmínění zahraniční investoři se rozhodly vstoupit do velkých, zavedených bank s rozsáhlou sítí „kamenných“ poboček. Některé firmy ale zvolily jiný přístup. Britská banka Standard Chartered v září 2005 koupila 19.9 procentní podíl v nově vzniklé Bohai Bank. Podle ředitele britské banky Bryana Sandersona je největším kladem obchodu nová licence, banka totiž není zatížena žádnými OÚ [49]. Standard Chartered obchodem jen dále dokázal, že jeho zájem je obrácen na Asii, odkud přišlo mnoho z dvacetiprocentního nárůstu zisku v prvním pololetí roku 2005.

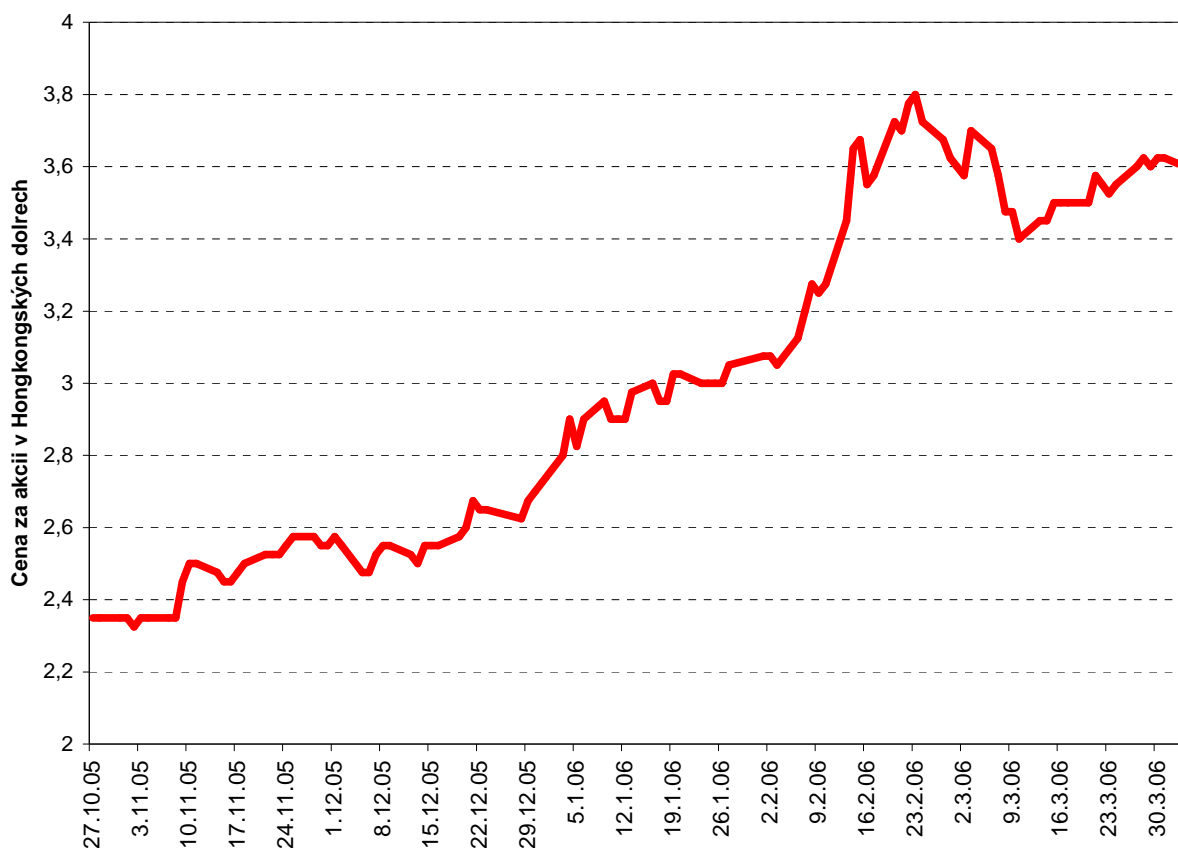
Kromě ohrožených úvěrů jsou největší čínské banky zmítány ještě problémy spojenými s hospodářskou kriminalitou. 2 zaměstnanci BOC a jejich manželky byly v USA zatčeny a obviněny z 15 trestných činů, včetně podvodu a praní špinavých peněz. Během 90. let vyvedli z BOC asi 485 mil. dolarů, které se pokusili „vyprat“ v kasinech v Las Vegas [4]. Podle amerických zákonů, které se u mnoha hospodářských trestných činů vztahují i na jednání mimo území USA, jim hrozí až 70 let odnětí svobody a pokutav hodnotě 1.5 milionu dolarů. V Číně jim samozřejmě hrozí smrt. Jiný zaměstnanec BOC, dokonce ředitel BOC Hongkong, byl lidovým soudem v provincii Yilin odsouzen k smrti. Liu Jinbao byl usvědčen z korupce a zpronevěry asi milionu dolarů. Výkon trestu byl zatím odložen, ale pokud nebude vykonán, stráví Liu zbytek života za mřížemi.

3.2.5 Vstup bank na zahraniční akciové trhy

3.2.5.1. Initial Public Offering

Cílem všech bank Velké čtyřky byl, je a bude vstup na zahraniční burzu. Jeho atraktivita tkví v tom, že při operaci nazvané IPO (Initial Public Offering-Prvotní veřejná nabídka) může firma získat nemalé finanční prostředky na další expanzi. IPO je operací, kdy společnost po důkladné přípravě vstoupí ve

spolupráci s investičními bankami, které se za firmu zaručí, na burzu a nabídne veřejnosti své akcie. Zájemci si akcie tradičně předplácují a neřídka kdy bývá i 20krát větší poptávka než nabídka. V tom případě samozřejmě vzroste i hodnota nových akcií a společnost tak získá ohromné prostředky. Přestože se o ně musí rozdělit s investičními bankami, které za emisi ručí, zbude společností vždycky slušné jmění. Například první IPO od dob První republiky u nás učinila z top-managementu Zentivy miliardáře. Úloha investičních bank je při IPO dost zásadní, neboť emitující firma, nemá záruku, zda bude o její akcie zájem. Proto investiční banky slíbí, že nakoupí akcie, které se při IPO neprodaly. Protože tím investiční banky riskují, že akcie budou moci prodat až po dlouhé době nebo se ztratou, dosahuje jejich provize až 8%.

Obrázek 11: Vývoj ceny akcií China Construction Bank

Zdroj: [24]

3.2.5.2. První IPO mezi bankami

Úplně první čínskou bankou, která sama vstoupila na zahraniční burzu, byla hongkongská pobočka Bank of China, Bank of China Hongkong Ltd., která už v létě 2002 nabídla k prodeji 25% podílů. Zajímavostí bylo, že cena pro institucionální investory byla o 5% vyšší, než cena pro „drobné investory“. Okolo 2.5 procent akcií nakoupila výše zmíněná banka Standard Chartered, která je spolu s Bank of China HK a HSBC de facto emitentem hongkongských dolarů, neboť Hongkong nemá vlastní centrální banku.

3.2.5.3. Úspěchy akciových komerčních bank

Nicméně první ryze čínskou bankou, vstoupivší na zahraniční burzu cenných papírů, byla pátá největší banka Číny, Bank of Communications, známá jako BoCom. I díky tomu, že v ní vlastnila britská HSBC 19.9% (za 1.75 mld. dolarů), mohl BoCom učinit krok nutný k další expanzi.

V červnu 2005 vydělal BoCom při svém zapsání na Hongkongskou burzu cenných papírů 1.9 miliard dolarů, což bylo druhé největší IPO roku ve světě. O její akcie byl takový zájem, že byly 25krát předplaceny. Díky tomu během prvního dne obchodování vzrostla hodnota akcií o 14% [24].

BoCom je jednou z 12 bank s formou akciové společnosti. Podíly těchto středně velkých bank jsou většinou drženy velkými firmami, lokálními vládami a stále častěji i soukromníky. Přesto v roce 2004 čínský stát plně ovládal 9 z 10 tehdejších akciových bank [47]. Přestože tyto banky mají povoleno operovat po celé Číně, většinou se soustřeďují na rychle se rozvíjející pobřeží, nebo na oblast svého původu (což je většinou pobřeží, např. Rozvojová banka Šanghaj-Pudong nebo Rozvojová banka Shenzhen). Jedinou bankou, kterou přímo neovládal stát, byly banka Mingshen, která byla v té době jedinou soukromou bankou v Číně. Soukromí investoři ovládají jak její A-akcie, obchodované od roku 2000 na burze, tak i zvláštní akcie.

Díky struktuře majitelů se akciové banky nemusely zvlášť zatížit OÚ, jejichž podíl se u jedenácti zmíněných bank pohyboval koncem roku 2005 okolo 4.2%. (China Bohai Bank, 12. banka, vznikla až na jaře 2006). Už v době vstupu BoComu na HKSE v něm vlastnila 19.9% výše zmíněná HSBC. 19.9% je nejvyšší podíl, který do očekávané liberalizace může vlastnit jedna zahraniční banka. Celkově nesmí zahraniční banky držet přes jednu čtvrtinu podílů.

HSBC kromě toho vlastní podíl v druhém největším čínském poskytovateli životního pojištění, společnosti Ping An, která ovládá zhruba čtvrtinu celkového trhu. Ping An je také sponzorem jednoho z nejlepších čínských fotbalových klubů, Shenzhen Ping An. Na rozdíl od BoComu, vstup Ping Anu na burzu zklamal očekávání, stejně jak se stalo v případě čínské jedničky mezi pojišťovny, China Life. Obě pojišťovny totiž v té době byly vyšetřovány americkým antimonopolním úřadem. Akcie China Life posílily za první den obchodování o 24%, nicméně poté jejich cena začala kvůli vyšetřování klesat [42]. Když ale změna v čínských zákonech umožnila na podzim roku 2004 pojišťovací společnostem investovat své finance do nákupu jiných firem, akcie China Life začaly vykazovat pravidelný růst.

3.3. Změny po vstupu Číny do WTO

11.12.2001 vstoupila Čína do Světové obchodní organizace. Čína byla již tehdy považována za „dílku světa,“ proto se většina dohod týkala obchodu s průmyslovými produkty. Čínský stát si ponechal kontrolu nad obchodem se strategickými surovinami, ale například i s určitými kategoriemi textilu. U ostatních kategorií se Čína zavázala do tří let po přistoupení zcela umožnit všem firmám v Číně volný obchod s těmito kategoriemi. Volným obchodem se podle dohod rozumí svobodný vývoz i dovoz. Jedním ze základních ustanovení smlouvy bylo, že se celá dohoda týkala celého území ČLR, včetně SEZ a zón technického a ekonomického rozvoje. Tyto speciální ekonomické oblasti (SEO, viz Obrázek 12), ale mají jiné režimy zdanění a proclívání, proto se na výrobky dovezené do kontinentální Číny skrz SEO vztahují cla platná pro normální oblasti Číny [59].

Obrázek 12: Speciální ekonomické zóny (SEZ)

Zdroj: [31]

3.3.1 Liberalizace finančních služeb

Bankovníctví a ostatní finanční služby (kromě obchodu s akciemi a pojištěním) bylo rozděleno do dvou základních kategorií; na operace v zahraniční a domácí měně. Operace v zahraniční měně mohly být poskytovány okamžitě po přistoupení, po celém území Číny, a to jak firmám, tak jednotlivcům. Pro transakce v juanu byla kritéria podstatně přísnější. V okamžiku přistoupení mohly firmy začít podnikat pouze v několika vybraných regionech, např. v Šanghaji a Shenzhenu. Postupně se jim otevíraly i jiné regiony, Peking po 3 letech, ale veškerá geografická omezení budou odstraněna až po 5 letech po přistoupení, tedy v prosinci 2006. Ve skutečnosti probíhalo otevírání trhu rychleji. V prosinci 2005 Komise umožnila zahraničním firmám účast na transakcích v čínské měně v 5 městech na západě a severovýchodě Číny, s cílem oživit tyto, investory poněkud zapomenuté, oblasti [10]. Jednalo se o města v provinciích Gansu, Jilin a Heilongjiang, viz Obrázek 13. Přestože podle smlouvy o přistoupení k WTO mělo být do prosince 2006 otevřeno 20 měst, již dnes mohou zahraniční banky fungovat v 25 městech.

Další kritéria, která jsou asi nejdůležitější, se týkala klientely. Po dvou letech od přistoupení Číny do WTO bylo zahraničním finančním institucím umožněno poskytovat služby čínským podnikům, po 5 letech i běžným Číňanům. Význam těchto ustanovení je dost zajímavý, například je otázkou, komu by zahraniční instituce v Shenzhenu v roce 2002 poskytovaly služby v domácí měně? Kritéria pro udělování licencí jsou podle dohody o přistoupení poměrně vágní. Pět let po přistoupení mají být

veškerá opatření týkající se vlastnictví, operací a právní formy finančních institucí zrušena. Mohou ale dále platit pravidla, která jsou podle smlouvy „omezitelná“. Dále musí firma pro získání licence na operace v čínské měně fungovat v Číně již alespoň tři roky a dva roky před podáním žádosti o licenci musela vytvořit zisk. Některým bankám bylo umožněno vstoupit na čínský trh ještě před vstupem Číny do WTO, proto mohou získat licenci po dvouleté lhůtě, uvedené výše.

Bankovníctví se týká i všeobecná ustanovení, například reprezentační kancelář společnosti nabízející služby v Číně se nesmí zapojit do činnosti, která vytváří zisk.

3.3.2 Výklad limitu na maximální podíl, držený zahraničními bankami

Uvolnění trhu, hlavně se službami pro soukromníky, je pro zahraniční banky ohromnou příležitostí. Vzhledem k tomu, že není moc pravděpodobné, že by bylo zahraničním finančním institucím dovoleno držet přes 1/4 akcií čínských bank, jsou pro ně samostatné podniky prakticky jedinou možností k využití potenciálně největšího trhu na světě.

Limit na zahraniční držení podílu v čínských bankách není projevem nesvobodného ekonomického systému, patří spíše k těm „omezitelným“ opatřením, která jsou uplatňována i v nejliberálnějších státech světa, jako je Singapur, USA nebo Hongkong. Je poměrně pravděpodobné, že kdyby v České republice v 90. letech platila podobná opatření, nemohla by dravá investiční zahraniční banka získat většinu v české bance, kterou poté musel před totálním krachem zachránit stát.

Obrázek 13: Administrativní členění ČLR

Čistě teoreticky, skupina zahraničních bank může vlastnit přes 1/4 podílu. Bohužel, podle *Opatření pro správu investic a držení podílu zahraničními finančními institucemi v čínských finančních institucích*,

vydaných Čínskou bankovní regulační komisí, je čínská banka, ve které zahraniční majetková účast dosáhne nebo překročí 25% a která není obchodovaná na burze, považována za zahraniční finanční instituci [18]. Tím pádem podle Smlouvy o přistoupení do WTO může získat licenci na poskytování služeb v yuanech pro Číňany až v prosinci 2006. Proto zahraniční konsorcia nekupovala velké podíly. Je otázkou, jak by v případě, že zahraniční firmy získají přes 25%, byla vzniklá situace ošetřena, neboť miliony klientů banky, dříve považované za čínskou, by nemohly od banky čekat, že jim bude dál poskytovat služby. Nicméně je téměř jisté, že přestože je tato situace zákony povolena, je nanejvýš pravděpodobné, že by prodej čínského podílu zahraničním bankám nebyl schválen bankovním regulátorem.

3.3.3 Význam změn pro zahraniční banky

Koncem roku 2004 v Číně působilo 62 zahraničních bank, přes 200 jich zřídilo reprezentační kanceláře. Jejich cíle jsou jasné; využít obrovského trhu, především ve městech. V čínských městech bylo koncem roku 2005 24 mil. domácností, řazených do kategorie střední třída. V průměrné čínské městské domácnosti žije 2.95 lidí, tedy celkem patří ke střední městské třídě asi 70 mil. lidí [55]. Dále je v Číně rychle rostoucí množství „bohatých lidí“, tedy jednotlivců s příjmy nad 20 000 dolarů ročně. Rozrůstající se střední a vyšší vrstvy a poměrně malé množství různých výrobků v držení populace dávají bankám, specializovaným na drobnou klientelu, rozsáhlé možnosti. V roce 2001 připadalo na 1000 Číňanů pouze 6.7 automobilu. Dnes se odhaduje, že v Číně si dnes 60 milionů domácností může dovolit pořízení nového automobilu [20]. Časopis National Geographic v červnu 2004 uvedl, že 1/3 prodaných aut v Číně pochází od luxusních značek jako BMW, Bentley nebo Rolls-Royce [41]. Podle slov šéfa mladoboleslavské automobilky Detlefa Wittiga dnešní Číňané nechtějí slušné auto za dobrou cenu, ale špičkové auto za jakoukoliv cenu [37]. Stejně velká poptávka je po dobrém bydlení. Většina množství zahraničních investic do Číny mířila na Hongkongskou burzu cenných papírů nebo do realit ve velkých městech. Konkrétně v Šanghaji je situace na trhu s nemovitostmi přirovnávána kvůli rychle rostoucím cenám k Tokiu počátku 90. let (Tehdy Kanada Japonsku splatila státní dluh prodejem pozemku pod svou ambasádou). Proto budou velmi žádané úvěry na pořízení nákladných položek, jako bydlení a automobily. Smlouva o přistoupení do WTO povolila nebankovním institucím poskytování financování nákupu motorových vozidel. Tato služba nebyla omezena ani lokalitou, ani typem klienta.

Světlou budoucnost ale mají i spotřebitelské úvěry na vybavení domácností a osobní spotřebiče. V Číně je dvakrát méně televizí na obyvatele než v rozvinutých zemích, počítačů se sice prodá v Číně víc než v jakémkoliv jiném státě, přesto jsou pouze 3 na 100 obyvatele. Díky politice jednoho dítěte mají rodiny dostatek prostředků na pořízení i drahých položek, proto někdy používají komentátoři pro zhýčkané čínské dítě pojem „malý císař“. V současnosti je okolo 1/4 všech úvěrů na pořízení aut, bydlení nebo spotřebičů, zatímco před 10 lety to bylo 0%. Spotřebitelské úvěry jsou příležitostí i pro české firmy, například pro PPF, který je úspěšně nabízí v Rusku a v Číně má reprezentační kancelář. Na podzim 2005 se objevila zpráva, že PPF zvažuje koupení podílu v bance Chengdu City Commercial Bank. Zpráva později byla dementována, ale PPF stále usiluje o získání licence [48]. V cestě mu ale stojí neúprosná čísla; přestože je jednou z nejsilnějších českých skupin, neovládá 20 mld. dolarů aktiv, potřebných pro založení pobočky, ani 10 mld. dolarů v aktivech, nutných ke zřízení dceřiné firmy nebo vstupu do čínské banky. Přesto by nakonec licenci získat mohla, neboť by ráda působila v západní Číně, pro kterou vláda jen těžko shání investory.

3.3.4 Výhody zahraničních bank na čínském trhu

Movití čínští klienti budou určitě rádi využívat pokročilých služeb, nabízených kvalifikovanými zaměstnanci u zahraničních bank. V zahraničních bankách samozřejmě budou pracovat Číňané, ale zahraniční firmy si dříve než domácí uvědomily důležitost vzdělávání pracovníků. Bohatí Číňané v poslední době rádi ukládají svůj majetek do pokročilých investičních nástrojů, jako např. hedgeové fondy a fondy západních akciových trhů, které sice mají menší výnosnost než trhy nových ekonomik, zato jsou z dlouhodobého hlediska bezpečnější. Tyto produkty zatím nejsou domácí banky s to nabídnout. Dalším populárním „úložištěm“ kapitálu jsou spořicí účty na vzdělání.

Lepší firemní zázemí u zahraničních bank uvítají nejen klienti, ale i zaměstnanci. Malá konkurence mezi bankami umožňovala hlavně bankám velké čtyřky vyplácet pracovníkům nízké mzdy. Na nízké úrovni je i produktivita práce. U akciových bank je dvakrát nižší než u zahraničních bank, u bank velké čtyřky dokonce pětkrát. Ještě hůře vyjdou banky velké čtyřky z porovnání ziskovosti. Jsou téměř 10krát horší.

Díky tomu, že zahraniční banky poskytují náročnější služby, pocházejí mnoho z jejich příjmů z různých poplatků. Zatímco u evropských bank je běžné, že ¼ příjmů vygenerují pouze poplatky za kreditní karty, čínské banky ze všech typů poplatků získávají méně než deset procent příjmů. Podle výročních zpráv bank velké čtyřky za rok 2004 jim různé komisní poplatky zajistily v průměru pouze 8.5%. Přestože před pěti lety byl podíl odhadován na 6%, není zřejmé, že se situace zlepšuje (obrázek). Absolutní většinu příjmů přinášejí čínským bankám úroky. Větší zisky zajišťují rozevíráním rozpětí mezi úrokem půjček a vkladů. Centrální banka jim vychází vstříc, neboť sama snižuje úrok na vklady. Zahraniční banky proto mohou čínským klientům nabídnout výhodnější úvěry.

Asi největší výhodou zahraničních bank ale je jejich mezinárodní zázemí. Díky tomu již krátce po vstupu Číny do WTO zprostředkovávaly kolem 50% transakcí v zahraniční měně.

Obrázek 14: Podíl poplatků na příjmech bank

Zdroj: [2], [12], [3], [26]

3.3.5 Výhody domácích bank

Jednoznačnou výhodou je obrovská síť „kamenných“ poboček. Vybudovat podobnou síť bude pro zahraniční banky časově náročné a díky zmíněnému zdražení nemovitostí i neadekvátně drahé. Na druhou stranu rozsáhlá síť poboček čínským bankám zvyšuje náklady, ale v Číně bude trvat ještě dlouho, než se banky díky službám jako internetové bankovníctví obejdou bez nákladných poboček. Čínské banky samozřejmě znají domácí prostředí a kulturu. Tento rozdíl ale nebude pro zahraniční banky těžké překlenout. Přestože HSBC nebo Standard Chartered v Číně operovaly již v polovině 19. století, nelze mluvit o žádné tradiční úloze na trhu. Tu mají pouze banky velké čtyřky, díky tomu jim zůstávají věrní převážně chudší zákazníci, neboť cílem zahraničních bank je bohatší klientela.

Podle mě je největší výhodou čínských bank to, že jsou čínské. Ve většině čínských bank je nejdůležitějším akcionářem stát, a ten se samozřejmě bude snažit o udržení jejich silné pozice.

Přestože smlouva mezi WTO a Čínou de iure zakazuje restriktce proti zahraničním bankám, stát může do chodu zahraničních bank negativně zasahovat. Může podporovat velké státní podniky, aby využívaly služeb státních bank, může také ztěžovat využívání čínské bankovní sítě zahraničními bankami a v neposlední řadě může zpomalit pronikání zahraničních bank na čínský trh protahováním schválení licencí. Proces udělování licencí se může nepříjemně protáhnout až na dvacet měsíců [18]. Komise také nemusí schválit některé specifické služby, které domácí banky nenabízí.

4. Ohrožené úvěry

4.1. Příčiny vzniku špatných úvěrů

Přestože čínská ekonomika expandovala již od konce 70. let, ten největší boom přišel v roce 1992 a několika následujících letech. Hospodářství se rozvíjelo především díky masivním přímým zahraničním investicím, tedy investicím za účelem pořízení podílu v zahraničním podniku. Protože ale čínské zákony neumožňovaly stoprocentní vlastnictví podniku zahraničním majitelem, docházelo k tvorbě tzv. Joint Ventures. Běžnou praxí bylo, že zahraniční investor dodal kapitál a čínský podnik stroje a zaměstnance. Státem vlastněné podniky (SVP) ale musely peníze získávat z jiných zdrojů. Tyto podniky často využívaly výrobních procesů nainstalovaných sovětskými poradci v 50. letech, proto peníze zoufale potřebovaly na inovace. Jejich hospodaření a vedení ale bylo nezdárka kdy horší než výrobní procesy, takže by od tržně orientované komerční banky půjčku nedostaly. Bohužel, ČLR 90. let nebyla ještě zcela tržně orientovanou ekonomikou. SVP zaměstnávaly podstatnou část populace, rozhodně větší než bylo potřeba (v roce 1994 66% pracovních sil), a KČ si z ideových důvodů nemohla dovolit nechat je „padnout“. Proto byly státní banky instruovány, aby SVP poskytovaly úvěry. Ekonom Nicholas Lardy v knize *China's Unfinished Economic Revolution* uvádí, že „počátku ekonomické reformy přinášelo státem vlastněným podnikům prospěch mnoho typů implicitních i explicitních subvencí. Reformy postupně odstranily většinu z těchto podpor, takže snadný přístup k úvěrům zůstal hlavním politickým nástrojem na podporu SVP [32].“

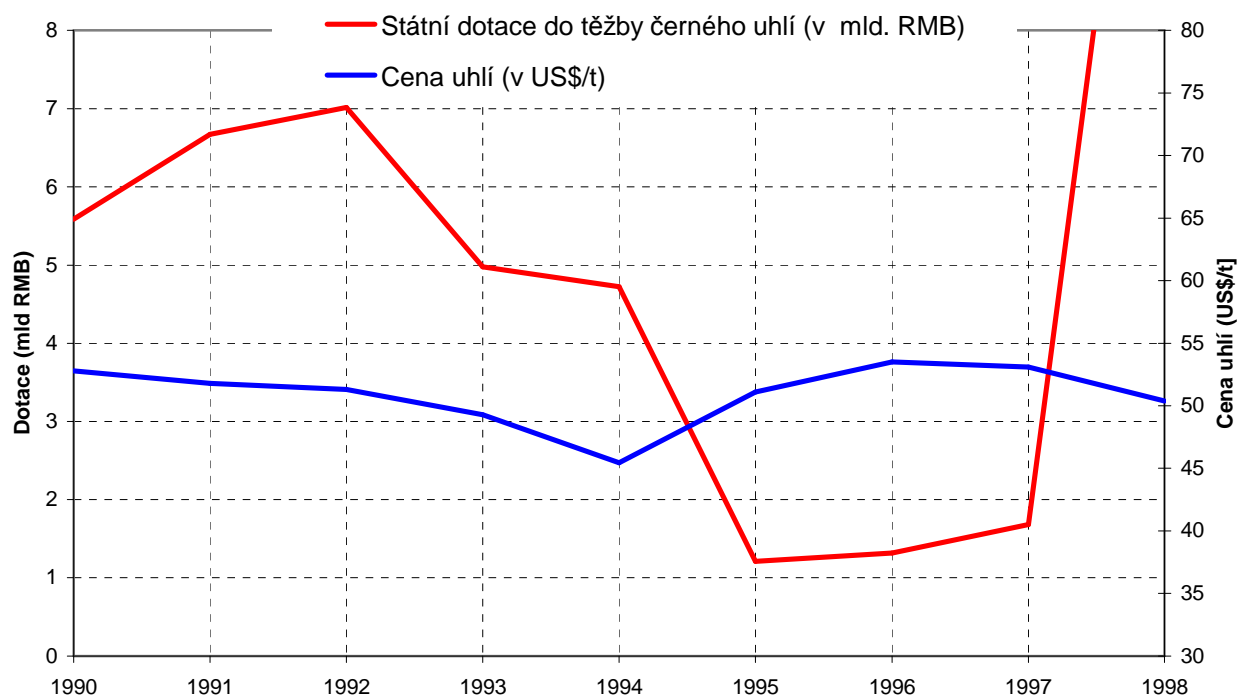
Dalším z důvodů vzniku špatných půjček je celková podoba čínského finančního, nejen bankovního, sektoru. V Číně dosahují ročně investice téměř poloviny HDP [15], většina z investic jsou ale úvěry a ne fondy kapitálového trhu, jak je tomu v rozvinutých ekonomikách. Objem čínského kapitálového trhu je zatím pouze 430 mld. dolarů, což je asi 10krát méně než objem bankovníctví [14]. Dokud se objem nezmění, čínské hospodářství bude závislé na úvěrech.

To způsobilo největší problém čínského bankovního sektoru, a možná největší problém čínské ekonomiky vůbec. Přestože je bankám částečně vykompenzovány vklady Číňanů, zůstávají špatné úvěry překážkou pro opravdové ztržnění čínského bankovníctví, a tím i pro skutečné začlenění Číny do globální ekonomiky.

4.2. Špatné výsledky SVP

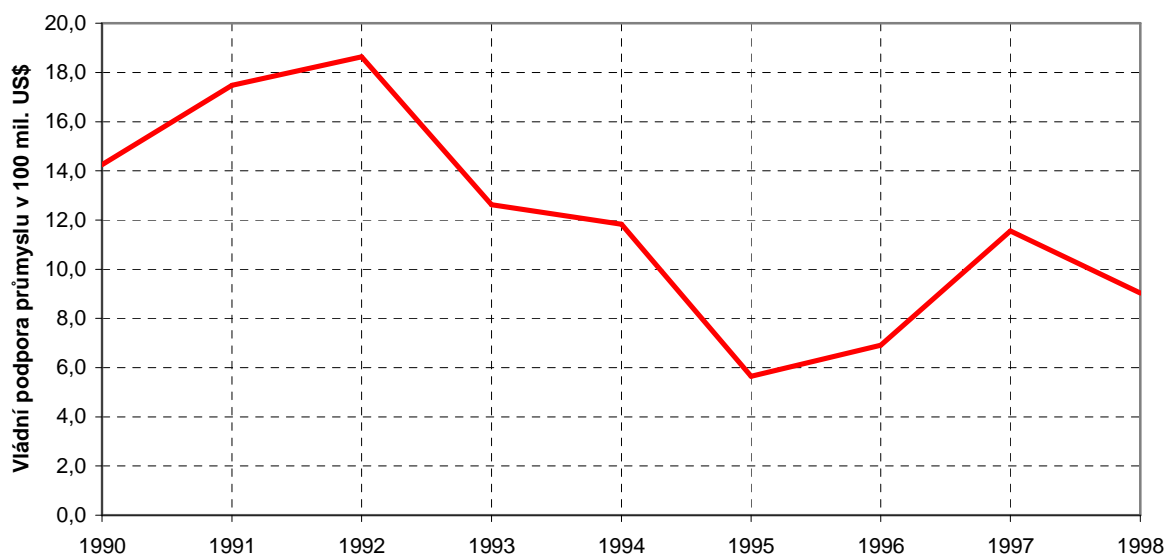
SVP dosahují podle analýzy z roku 2001 pouze 60% ziskovosti v porovnání s podniky se zahraniční majetkovou účastí [39]. Malé zisky je vystavují velikému nebezpečí; podle dat dodaných firmami obchodovanými na čínských burzách se odhaduje, že SVP mají problémy se splácením 20 až 30% svých úvěrů. Při poklesu zisků nebo zvýšení úroků mohou být tyto SVP totálně insolventní. Přesto SVP podle mě nepředstavují pro čínské hospodářství větší hrozbu. Jejich podíl na celkové produkci klesá (z 38% v roce 1994 na 26% po pěti letech) a také se snižuje vliv jejich role jako důležitého zaměstnavatele [39]. V roce 2001 zaměstnávaly již pouze 32%, tedy dvakrát méně než v polovině 90. let. Tím pádem již nemusí snižování stavů zaměstnanců představovat pro stát takový problém. Na druhé straně v čínském sociálním systému, kde zaměstnavatel a dělník odvádějí z platu pouze 2%, respektive 1% na pojištění proti nezaměstnanosti, je omezování stavů dosti kruté. Nicméně je pravděpodobné, že zvyšující se konkurence přiměje všechny podniky, státem vlastněné nevyjímaje, k nutnosti vylepšit své image, a právě zodpovědnost vůči zaměstnancům tomu může napomoci. Také se snižuje přímá vládní podpora SVP, které vytvářejí ztrátu v důsledku rostoucích cen výchozích

komodit nebo fixních cen produktů. (Po porovnání státní pomoci těžebnímu průmyslu a světové ceny uhlí je ale vidět, že vládní pomoc do uhelného průmyslu na cenách moc nezávisela).

Obrázek 15: Dotace do těžby uhlí a státní dotace

Zdroj: [58], [38]

r

Obrázek 16: Přímá státní podpora neprofitujícím průmyslovým podnikům

Zdroj: [58]

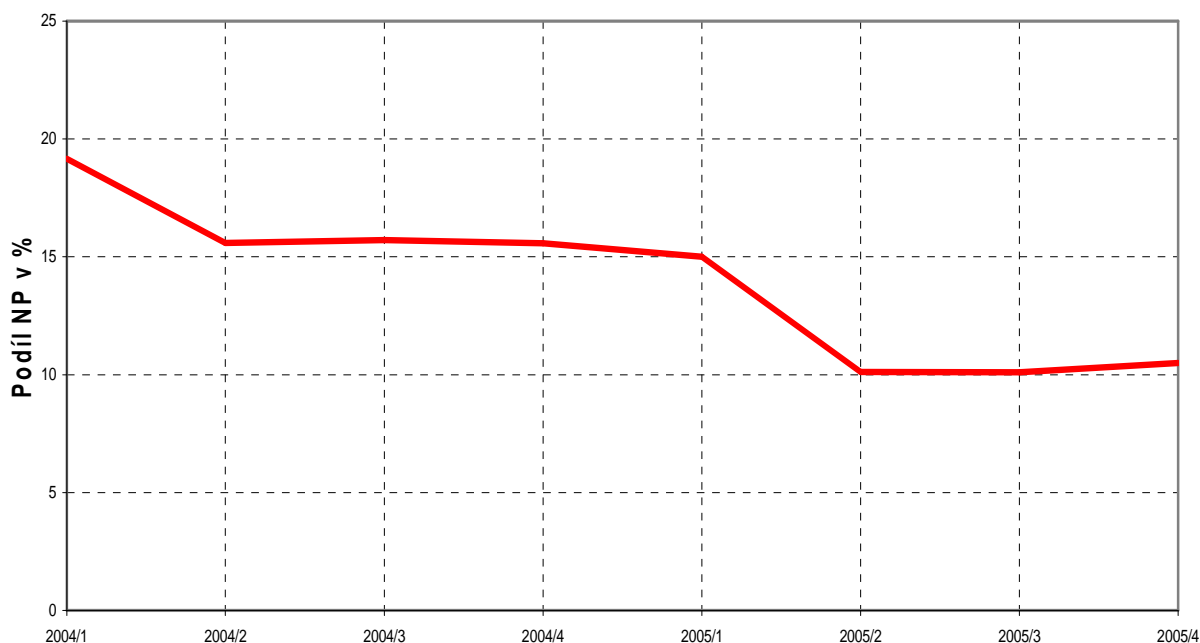
4.3. Náznaky zlepšení situace SVP

Hongkongská pobočka švýcarské investiční banky UBS zveřejnila v lednu roku 2006 studii, ve které se tvrdí, že hospodaření čínských SVP není ve skutečnosti tak hrozné. Ze 34 280 SVP jich pouze 11 112, tedy 32.5%, hospodařilo ve sledovaném období se ztrátou. Banka UBS porovnávala tento údaj s daty 6000 firem obchodovaných na Newyorské burze cenných papírů a na technologickém trhu NASDAQ (tedy ani zdaleka ne všech) a zjistila, že z nich celých 36% hospodaří se ztrátou. Ale zatímco ztráta čínských SVP tvoří pouze 0.5% HDP Číny, ztráta těch amerických tvoří 1%. Obecně panuje přesvědčení, že zatímco americká firma ukončí výrobu a vzniklou mezeru zaplní její nový konkurent, čínské SVP budou dál podporovány státem. Podle analýzy UBS to ale není pravda. Čínská vláda podle banky v posledním desetiletí zavřela tisíce podnikům, čímž připravila o práci až 30 000 000 milionů lidí.

Situace SVP se asi opravdu začíná zlepšovat, protože pokud je odhad UBS správný, číslo by znamenalo výrazný pokles počtu SVP hospodařících se ztrátou, neboť v roce 1997 se jejich počet odhadoval na 47,5% a SVP jako sektor byly v červených číslech. Jen pro zajímavost, v roce 1985 bylo ve ztrátě pouze 10% SVP [61].

4.4. Rozložení a množství ohrožených úvěrů

Z téměř 40 000 bankovních institucí v Číně byly špatným úvěrům, co se týče objemu, vystaveny především banky Velké čtyřky, hlavně kvůli dlouholetému propojení se SVP. Proto se u nich nashromáždilo značné množství dluhů. Prvně se o PN jako o problému začalo mluvit v roce 1995. Zjistit skutečné množství OÚ v Číně je velmi složité. Když se o to pokusila už v roce 1996 prestižní ratingová agentura Moody's, odhadla množství OÚ na 35-70% všech půjček [35]. V lednu 1998 poprvé zveřejnil guvernér ČLB data týkající se OÚ. Podle jeho údajů odpovídalo množství OÚ asi 25% všech půjček, respektive 17% HDP. Data centrální banky ale byla založena na čtyřstupňové klasifikaci půjček, která hodnotí úvěry podle prodlení splátek a ne podle rizika, jak je tomu nyní u klasifikace podle Basilejských smluv. To umožňovalo čínským bankám, které tehdy ještě zdaleka nedisponovaly schopným managementem rizik, poskytovat úvěry zadluženým podnikům, jen aby podniky mohly splatit starou půjčku.

Obrázek 17: Podíl OÚ u bank velké čtyřky

Zdroj: [10]

Problémy, které postihly mnoho východoasijských států za finanční krize roku 1997 v důsledku levných úvěrů, přiměly představitele ČLR podniknout opatření nutná k stabilizaci bankovníctví. V roce 1998 vláda vydala speciální dluhopisy se splatností 30 let v celkové hodnotě 32,6 mld. dolarů, které obratem vložila jako kapitál do bank velké čtyřky. Díky tomu se jejich kapitálová přiměřenost dostala na 8%, nevydržela ale na této hodnotě dlouho.

Po založení SSA se objem OÚ u čínských bank začal významně snižovat. V roce 2001 dosahovaly špatné půjčky 213 miliard dolarů, tedy zhruba čtvrtinu všech půjček [10]. V tom samém roce ale tehdejší guvernér ČLB oznámil, že podle nové pětistupňové klasifikace půjček dosahovaly špatné půjčky 240 mld. dolarů, tedy asi 30% všech půjček. Vzhledem k tomu, že již dříve byly na SSA převedeny půjčky za 169 mld. dolarů, bylo jejich celkové množství v čínském hospodářství asi 42%. To odpovídalo asi 35% HDP.

Množství špatných půjček v čínském bankovníctví postupně klesalo, takže koncem prvního čtvrtletí roku 2005 sice dosahovaly 220 miliard, zato to bylo pouze 12,4% všech půjček [10]. Částka 220 miliard dolarů také shodou okolností odpovídá zhruba 12% HDP Číny. U čtyř největších bank ale byla koncentrace špatných úvěrů větší, kolem 15%, protože zhruba 86% špatných úvěrů poskytly právě ony. Komise pro bankovní regulaci ale po revizi údajů na konci ledna oznámila, že poprvé v historii lze podíl OÚ vyjádřit jednociferným číslem [10]. Kromě převádění pohledávek pomohl ke snížení podílu i neobyčejný růst půjček. Zvýšené množství dobrých půjček jednoduše nařadilo podíl těch špatných.

Co se týče domácích bank, nejlépe jsou na tom akciové banky, u kterých je podíl OÚ pouze 4,22%, což je běžné i u bank ve světě. Například české komerční banky měly na konci roku 2005 podíl ohrožených úvěrů 4,29%. Ještě v roce 2001 byl podíl u čínských akciových bank přes 16%, ale banky samy dokázaly snižovat množství o 3 procentní body ročně. Na rozdíl od bank velké čtyřky se akciové banky musí spoléhat samy na sebe. Dalším úctyhodným výsledkem je zvýšení pokrytí špatných úvěrů opravnými položkami o 15 procentních bodů za rok 2005. Díky tomu činí pokrytí opravnými položkami 80%, což je zase srovnatelné se světovými standardy.

Přesto i mezi bankami velké čtyřky jsou obrovské rozdíly. China Construction Bank má podíl OÚ 3,92% [12], podíl u ABC je odhadován až na 30%, oficiální hodnotu téměř nelze zjistit, neboť ABC údaj nezveřejňuje ve výroční zprávě. Zhruba 30% je i podíl OÚ u družstevních bank, což z nich dělá nejslabší kategorii finančních institucí.

Celkem na SSA byly převedeny OÚ minimálně za 287 mld. dolarů. SSA se zbavily úvěrů za zhruba 100 mld. [10]. Dohromady v čínské ekonomice, tedy v účetnictví bank a SSA, zůstává ohrožených úvěrů za asi 350 mld. dolarů, což je zhruba 20% HDP. Vzhledem k tomu, že množství špatných úvěrů v České republice na počátku 90. let bylo asi 500 mld. korun [30], tedy zhruba 30% HDP [9], a ekonomika to přesto (byť s problémy) zvládla, myslím si, že Čína, vybavená zahraničními rezervami v hodnotě 818 mld. dolarů, by neměla mít se sanací systému větší problémy.

4.5. Společnosti na správu aktiv

Nejdůležitějším krokem při vypořádání se s OÚ bylo jistě zřízení 4 společností na správu aktiv v roce 1999. Jejich funkce lze přirovnat k české Konsolidační bance, později Konsolidační agentuře. Jejich cílem je za deset let své existence v první řadě pořídit, spravovat a prodat OÚ (nebo se jich zbavit jiným způsobem). SSA byly vytvořeny Ministerstvem financí, pro každou ze 4 velkých bank vznikla jedna SSA. Podléhají pouze ministerstvu, na bankách jsou úplně nezávislé. Ministerstvo do každé vložilo základní kapitál 10 mld. yuánů, tedy zhruba 1,2 mld. dolarů. 4 společnosti převzaly od bank v roce 1999 půjčky v celkové hodnotě 169 mld. dolarů. Bylo to okolo 16% všech půjček v Číně a asi 18% HDP.

- Pro ICBC vznikla Huarong AMC, která převzala zhruba 49 mld. dolarů.
- Great Wall AMC převzala od ABC pohledávky za 42 mld. dolarů.

- Cinda AMC od CCB získala OÚ za 45 mld. dolarů.
- China Orient AMC pořídila za 32 mld. dolarů pohledávky BOC. Tato transakce byla jediná provedená v dolarech, ostatní proběhly v domácí měně.

Tento převod, zatím největší jednorázový, provázelo mnoho nestandardních postupů.

- Převod evidentně symbolizoval zodpovědnost vlády za vzniklé OÚ, proto se měly převést pouze pohledávky z půjček poskytnutých před rokem 1995, kdy ještě nefungovaly sektorové banky a banky velké čtyřky půjčovaly na rozkaz „shora“.
- Aby se zjednodušilo ohodnocení OÚ, převáděly se podle hodnot uvedených v účetních knihách. Skutečné hodnoty OÚ jsou ale mnohem nižší, proto se komerčním bankám účetnictví zlepšilo, zatímco společnostem na správu aktiv rozhodně na nákup nestačilo 10 mld. yuanů, které měla každá k dispozici od ministerstva, a musely převod financovat jinými způsoby.
- Zatímco v ostatních státech běžně fungovala jedna SSA pro celý sektor, v Číně je opravdu jedna SSA na jednu banku potřeba. Nejen objem, ale i množství OÚ je obrovské: například Great Wall převzala po Agricultural Bank of China 4 miliony pohledávek od 2 milionů dlužníků. Průměrná hodnota pohledávky je tedy pouze 10 000 dolarů [22].
- Asi nejzajímavější ale je fakt, že při transakci bylo na SSA převedeno velké množství dobrých půjček, jejichž hodnota byla okolo 25 mld. dolarů [10]. Pro tento fakt existují dvě vysvětlení; rozdíl v klasifikaci půjček, nebo snaha poskytnout SSA i dobré pohledávky, které půjdou snadno vyměnit za kapitál.

Státní rada pro financování transakcí povoluje pouze 4 možnosti získávání peněz: vklad Ministerstva financí, úvěr od ČLB, emise dluhopisů SSA a půjčky od jiných finančních institucí. Při převodu na přelomu let 1999-2000 ale bylo použito s největší pravděpodobností pouze prvních tří zdrojů. Zhruba 3% pokryly peníze vložené Ministerstvem do SSA. Většinu částky získaly SSA vydáním svých neobchodovatelných dluhopisů (pravděpodobně garantovaných státem), které získaly příslušné banky velké čtyřky. Původ zbývajících peněz je nejistý. Vzhledem k tomu, že diskontní sazba ČLB byla v té době 5.85% (a tudíž úroky finančních institucí vyšší) a úrok dluhopisů vydaných SSA pouze 2.25%, lze předpokládat, že si společnosti na správu aktiv od finančních institucí nepůjčovaly [45],[13]. Podstatnou část tedy musela financovat čínská centrální banka. Na to poprvé upozornil ekonom Nicholas Lardy v roce 2001. Odborníci z Banky pro mezinárodní platby (BIS) odhadují, že ČLB poskytla nejméně 23 mld. dolarů (okolo 13.5%) na zaplacení převodu v hotovosti [35]. Tuto částku ale švýcarští ekonomové považují pouze za spodní hodnotu. To je docela pravděpodobné, neboť jejich odhad vychází z faktu, že pouze BOC a ICBC oznámily, že část platby za převod špatných půjček přijaly v hotovosti. ČLB ale asi poskytla peníze i dalším dvěma SSA.

Nejasnosti ale obklopují i hlavní zdroj financování. Oficiálně nebylo zveřejněno, zda jsou dluhopisy, které financovaly přes 83% převodu, kryty státem. Kdyby se za ně stát nezaručil, banky velké čtyřky by si moc nepomohly, protože pohledávky vůči SVP by měly zhruba stejnou hodnotu jako nekryté dluhopisy. SSA jsou ale obecně považovány za vládní agentury a dluhopisy vládních agentur jsou podle Basilejských smluv hodnoceny s rizikem pouze 20%. Díky tomu banky mohly snížit klíčový kapitál o 5.5 miliard dolarů.¹

Společnosti na správu aktiv vykazují různou míru úspěšnosti, měřenou v jejich případě podílem hotovosti získané z pohledávek. Jejich rozdílná výkonnost do jisté míry závisí na rozdílech ve struktuře převzatých úvěrů. Huarong má míru úspěšnosti takřka 40% [13], v průměru ale společnosti dosahují hodnoty těsně nad 20% [10]. To je velmi slušný výsledek. Pokud počítáme za skutečnou hodnotu Nestandardních půjček 50% jejich účetní hodnoty, 30% u Pochybných a 0 u Ztrátových, pak se

¹ Basilejské smlouvy vyžadují od bank držení „Tier 1 kapitálu“ ve výši 4% (musí tvořit minimálně polovinu rezervy celkového kapitálu) [27]. Protože špatné půjčky převedené v letech 1999-2000 měly stupeň rizika 100%, musely kvůli nim banky držet $169 \cdot 1 \cdot 0.04 = 6.76$ miliard dolarů. Dluhopisy SSA mají míru rizika 20%, proto je potřebná hodnota kapitálu pouze $141 \cdot 0.2 \cdot 0.04 = 1.12$ mld. dolarů. Banky tedy mohly tento kapitál snížit více než 5.5 mld. dolarů. Kapitálem Tier 1 se rozumí kmenový kapitál a standardní rezervy banky [28].

celková skutečná průměrná hodnota čínských OÚ se totiž okolo 20-30% pohybovala (záleží na podílech jednotlivých typů úvěrů, které se ale v průběhu posledních let liší). Původní odhady úspěšnosti SSA proto byly pouze okolo 10% [43].

4.6. Nástroje SSA

Státní rada definovala cíle SSA jako vyřešení problému ohrožených úvěrů, s tím související ozdravení finanční situace bank a také reformu SVP. Aby mohly SSA restrukturalizovat státem vlastněné podniky, využívají ve velkém metodu kapitalizace pohledávek. Při této transakci věřitel vymění pohledávku za vlastnický podíl ve společnosti, která je dlužníkem. Pohledávka zanikne, když věřitel splyne s dlužníkem. V Číně výměna probíhá tak, že Státní ekonomická a obchodní komise (SETC) doporučí příslušné společnosti na správu aktiv státem vlastněný podnik, u kterého má být transakce provedena. Hlavními kritérii jsou schopný management dobré účetní standardy [44]. Převážně byly vybírány výrobní firmy, jen málo obchodních. Zatím jsou objektem zájmu hlavně těžbařské podniky a chemičky.

Poté SSA odkoupí od „své“ banky pohledávku po SVP. SSA připraví kontrakt o kapitalizaci pohledávky, který musí schválit SETC. Společnost na správu aktiv získá vlastnický podíl ve SVP, často poskytne vlastní manažerský tým a různými prostředky usiluje o zpětné získání svých peněz. Nejčastěji se pokouší o zapsání podniku na burzu, často ale pouze dovede SVP k zisku, což umožní podniku, aby SSA vyplatil a koupil její podíl. SSA ale může podnik prodat i zahraničním zájemcům.

Tento postup ale zůstává raritou, neboť u mnoha SVP se společností na správu aktiv nevyplatí do nich vstoupit. Například Cinda AMC, která převzala pohledávky po CCB, získala pohledávky po téměř 60 000 podniků. Kapitalizaci pohledávky ale zatím realizovala pouze v 191 z nich [11]. Společnost Huarong AMC, která drží vlastnický podíl v 368 podnicích, už zorganizovala několik mezinárodních aukcí ohrožených úvěrů. Druhá aukce, která se uskutečnila na konci roku 2004, byla největší aukcí v Asii a přitáhla pozornost mnoha investičních společností. Huarong AMC při ní prodala celkem 13 balíčků pohledávek, mezi kupci byly UBS, Lehman Brothers, Morgan Stanley nebo Goldman Sachs [13]. Přínosem těchto aukcí je jisté i to, že pomohou stanovit tržní cenu ohrožených úvěrů. Již v roce 2001 Huarong prodal OÚ o celkové hodnotě 1.3 mld. dolarů.

4.7. Problémy s ohroženými úvěry

V první řadě je to jejich špatně odhadnutelné množství. Kromě toho existuje mnoho dalších skutečností, které zabraňují úspěšnému zvládnutí situace. Zahraniční investoři projevují velký zájem hlavně o sektory jako výroba energie, infrastruktura a zpracování vody. Na tyto sektory se ale vztahují různé vládní regulace, proto není pro zahraniční firmy možné uskutečnit kapitalizaci pohledávek. Dalším problémem je nákladnost transakcí. Pokud pomineme fakt, že skutečná hodnota OÚ je mnohem menší, než za jakou se převádějí a nabízejí, drahý je i samotný převod, jelikož ve většině případů ručily SVP za půjčku nemovitostmi, hlavně půdou, na jejíž převod je v Číně daň 20% [43]. Problémem, který může stát snadno vyřešit, je zefektivnění úpadkového zákona. Mnoho zahraničních zájemců o OÚ ve vyhlášení bankrotu podniku a jeho následné likvidaci vidí nejlepší možnost, jak získat peníze z pohledávky. Bohužel v Číně je to s úpadky velmi složité. Jednotlivé soudy nemohou nad špatně hospodařícími podniky bankrot vyhlásit, jedinou institucí, která to může udělat je výše zmíněná SETC. Respektive jeden z jejích 23 odborů, který má řešit i zajištění nových pracovních míst pro propuštěné zaměstnance. Jen pro zajímavost, takto důležité funkce vykonává odbor, který je na stejné administrativní úrovni, jako Odbor pro vyšetřování zranění v průmyslu [50].

Asi nejneepochopitelnějším problémem při stanovování cen je, že někdy se do ceny OÚ započítává jistina a úroky, jindy ale pouze jistiny [46].

5. Závěr

5.1. Zhodnocení celkových tendencí

Za předpokladu, že bude zachováno příznivé globální ekonomické prostředí, a že nedojde k neočekávané události, jako rozsáhlý teroristický útok nebo přírodní katastrofa globálního dopadu, bude se čínská ekonomika v následujících 20 letech dále rozrůstat tempem mezi 5-10 procenty ročně. Přispěje k tomu kulminace počtu ekonomicky aktivní populace, která má podle demografického plánu v roce 2020 sčítat okolo 70% celkové populace [33]. Vláda bude nadále zvyšovat své výdaje na vzdělání, zaměstnanci s dobrou kvalifikací budou v budoucnu stejným lákadlem jako ultra-levná pracovní síla v průmyslových sektorech dnes, jejich činnost ale bude produkovat vyšší přidanou hodnotu. Je dost pravděpodobné, že nerovnost v distribuci příjmů se částečně zmenší; pokud se z rozvojové Číny stane stát středně rozvinutý, určitě se zlepší sociální systém. Ten bude financován většími daňovými odvody, které budou zajištěny lepší funkcí daňových úřadů. Úroveň zdanění si netroufám odhadnout. SEZ téměř jistě zvýší své daně. V současnosti začínající podniky daně nemusí platit. Daňový kalendář začíná běžet až prvním rokem, kdy dosáhne firma zisku. V prvním a druhém roce firma stále daně platit nemusí. Ve třetím a čtvrtém roce platí poloviční sazbu z daně z příjmů pro právnické osoby (celostátní), 16,5%. Od pátého roku dále se platí 33% [18]. To může být považováno za vysoké číslo, ale firmy neplatí za zaměstnance prakticky žádné pojištění (většinou 5,5%) [33].

Pravděpodobně se sjednotí míra zdanění pro fyzické osoby, která se dnes pohybuje mezi 5-45% a DPH, která je podle velikosti plátce 5% nebo 17%(velké subjekty).

Místo exportéra deflace by se z Číny mohl stát vývozce inflace. Přestože zatím rostou mzdy stejně rychle jako HDP, a tedy doma inflaci nevytváří, firmy v Číně pravděpodobně pocítí nutnost zvýšit platy, aby si udržely zaměstnance (častěji zaměstnankyně), jejichž fluktuace je v některých odvětvích až 50% ročně. Čína by opravdu mohla místo státu s nejlevnější pracovní silou přenechat v blízké době např. Vietnamu. Růst mezd v mnoha odvětvích spotřebního průmyslu je způsoben demografickým problémem, specifickým pro Čínu; nedostatkem žen. Většina firem hledá na pracovní místa zaměstnankyně se zkušenostmi s ovládáním stále komplikovanějších strojů. V Číně je ale pouze 95 žen na 100 mužů (v Evropě je to přesně naopak) [55]. Na čínském venkově je poměr ještě nepříznivější, neboť rodiny se tam prý stále zbavují narozených holčiček, protože dívky nejsou, na rozdíl od synů, schopné se o rodiče v dospělosti postarat. Proto je chybné považovat venkov za nevyčerpatelnou zásobu pracovních sil.

Ačkoliv to popírá Phillipsovu křivku, navzdory rostoucím mzdám odhaduji, že vzroste nezaměstnanost. Růst mezd se totiž týká pouze určitého odvětví (resp. pohlaví) a mnoho SVP, hlavně v těžkém průmyslu bude mít ekonomické problémy. Přestože jsou už deset let mnohem méně ziskové než soukromé firmy, zatím zůstávají ve stavu, kdy vnější okolnosti nenarušují jejich „životní funkce“. Vnější okolnosti se ale mohou negativně změnit, a to paradoxně kvůli celkové expanzi čínské ekonomiky. Rostoucí cena paliv, způsobená i čínským hladem po energetických surovinách, může ve spojení s neefektivní a energeticky náročnou průmyslovou výrobou způsobit čínským podnikům nemalé starosti. SVP už se pravděpodobně nebudou moci spoléhat na přímou státní podporu. Nejenže zaměstnávají stále menší část pracovních sil, současná generace, na rozdíl od generace Tiang Ce-mina, už nebude podporovat SVP, protože před ideologií dává přednost jiným hodnotám. Rostoucí konkurence na trhu snižuje ceny, takže SVP již nejsou výrazně nejlevnější, mají jenom ještě menší marže. Nutným krokem pro reformu SVP bude efektivní úpadkový zákon.

Celkově lze říci, že se čínská ekonomika vydá směrem k tržnímu hospodářství a sníží se zásahy státu do ekonomiky, naopak snad bude konečně vytvořen právní rámec potřebný k jejímu dobrému fungování. Otevření se Číny světu přináší globální ekonomice spíše výhody; pro zákazníky se snížila cena výrobků a naopak se zvýšila konkurence, která nutí podniky po celém světě inovovat a vymýšlet nové zajímavé produkty. Bohužel ne všechny státy na tom vydělaly, hlavně kvůli svému štedrému sociálnímu systému, který donutil zaměstnavatele odejít do Číny, protože je tam levnější pracovní síla. Takto sociálně smýšlející státy ale jistě chápou, že půl miliardy chudých čínských rolníků přinesly

změny dohromady větší užitek, než byly celkové škody, které změny napáchaly na 30 milionech pracovníků v západním světě.

5.2. Autorova prognóza bankovníctví v Číně

Se zahájením činnosti zahraničních bank po 11.12.2006 lze očekávat podstatné zvýšení konkurence mezi komerčními bankami. Herfindahlův index, který vyjadřuje právě konkurenci v určitém odvětví, se počítá jako součet druhých mocnin podílů jednotlivých firem na trhu; pro jeden monopol je 1 ($1^2=1$), pro 2 firmy, které mají shodně 50% podíl je 0.5 ($0.5^2+0.5^2=0.5$) apod. Hodnota Herfindahlova indexu pro bankovníctví v Číně je dnes okolo 0.1, ale bude téměř jistě klesat, protože na čínský trh vstoupí až 200 nových bank (za reálné považují zhruba 50). Hodnota indexu by se ale mohla i zvýšit, neboť je poměrně pravděpodobná vlna akvizic, která by mohla výrazně omezit počet hlavně venkovských družstevních bank. Vzhledem k tomu, že jednotlivá družstva ale mají naprosto zanedbatelné podíly na trhu, nebylo by zvýšení ani velké, ani dlouhodobého charakteru.

Větší počet bank na trhu vyvolá poptávku po velkém množství zaměstnanců bank. Pravděpodobný nedostatek pracovníků tohoto odvětví jen zvýší jejich platy. Problém nastane ve chvíli, až budou čínské banky nuceny snižovat náklady z důvodu udržení konkurenceschopnosti.

Hlavním zdrojem příjmů čínských bank nejsou administrativní náklady, ale úroky. Zvýšení konkurence mezi poskytovateli úvěrů může snížit úroky na hodnotu těsně nad sazbou centrální banky. Proto se mohou výnosy z úroků výrazně zmenšit. To samozřejmě potká i zahraniční banky, ty jsou ale na úrocích méně závislé, neboť velkou část činnosti tvoří aktivity s velkou přidanou hodnotou, jako poradenství, které poskytují ve velkém už nyní.

Tlak rostoucích mezd jen stěží umožní bankám výrazněji snižovat náklady, neboť by banky mohly pocítit odliv talentovaných zaměstnanců, které by těžko nahrazovaly. Půjdou tedy asi cestou snižování marže. Pokud by totiž zvýšily cenu poskytovaných služeb, přišly by o zákazníky. Klesající množství zákazníků nepotěší investory, neboť znamená možné problémy do budoucna. Stejně tak je ale nepotěší ani klesající marže, navíc při klesajícím objemu transakcí.

Minimálně do roku 2007 bude probíhat restrukturalizace 3 ze čtyř největších čínských bank: BOC, CCB, ICBC. Po započítání přímých investic státu do míněných bank a převodu velkého množství jejich ohrožených úvěrů na SSA zatím odhaduji celkovou nákladnost této restrukturalizace na 130 mld. dolarů. Bez státní pomoci by měly velké banky problémy po otevření trhu v důsledku vypršení přechodného období po vstupu do WTO. Určité těžkosti by mohla pocítit ABC, která zatím restrukturalizací neprošla. Jí ale chrání relativní nezájem zahraničních investorů o odvětví, které je hlavní doménou banky: zemědělství. Restrukturalizace bank, která se netýká pouze hospodaření bank, ale i jejich vnitřní správy, téměř jistě umožní vyhnout se v budoucnu problémům, za něž si zatím banky mohly samy, např. ohrožené úvěry. Při snižování důsledku negativních dopadů větší konkurence se budou muset banky spoléhat hlavně na své vlastní nápady a na nové produkty. Přímá státní podpora už nebude připadat v úvahu, přesto stát dál bude různými vedlejšími způsoby bankám pomáhat. Metodami nepřímé pomoci mohou být průtahy při vydávání licencí nebo odmítání nových finančních produktů zahraničním bankám.

Celkový objem bankovníctví v Číně se bude nadále zvyšovat tempem téměř 20% ročně. Úvěrová expanze, která vyvrcholí před olympijskými hrami v Pekingu, sníží podíl OÚ. S rostoucí životní úrovní obyvatel bude geometrickou řadou narůstat objem kapitálového trhu. Investice z kapitálového trhu doplní, možná i nahradí, úvěry, které zatím poskytují hlavní zdroj pro expanzi ekonomiky.

Společnosti na správu aktiv budou ještě tři roky vykonávat svou činnost samostatně. Za tu dobu se množství jimi spravovaných pohledávek sníží a zároveň SSA získají o objemu OÚ slušný přehled, což umožní jejich splynutí. Celková deregulace čínské ekonomiky snad umožní zahraničním investorům svobodněji požítovat a spravovat pohledávky. Současné množství OÚ pohledávek jsem odhadnul na minimálně 350 mld. dolarů. Přestože je to velmi vysoké číslo, v poměru k celkovému objemu ekonomiky to nepovažuji za neřešitelný problém. Obrovské čínské rezervy zahraniční měny stačí na

sanaci bankovního systému. Je ale jisté, že peníze by mohly být využívány lépe než na řešení problémů transformace čínských bank.

Seznam použitých zkratk

ABC	Agricultural Bank of China
AMC	Asset Management Company (Společnost na správu aktiv)
BIS	Bank for International Settlement (Banka pro mezinárodní platby)
BOC	Bank of China
CBRC	China Banking Regulatory Commission
CCB	China Construction Bank
ČLB	Čínská lidová banka
ČLR	Čínská lidová republika
FEC	Foreign Exchange Certificate
HDP	Hrubý domácí produkt
HK	Hongkong
HKSE	Hong Kong Stock Exchange (Hongkongská burza cenných papírů)
HSBC	Hong Kong-Shanghai Banking Corporation
ICBC	Industrial and Commercial Bank of China
IPO	Initial Public Offering
KSČ	Komunistická strana Číny
Ltd.	Limited
MFN	Most-favoured nation (doložka nejvyšších výhod)
OÚ	Ohrožený úvěr
RMB	Renmin Bi (Kód čínské měny)
SEO	Speciální ekonomická oblast
SETC	Státní ekonomická a obchodní komise
SEZ	Speciální ekonomická zóna
SSA	Společnost na správu aktiv
SVP	Státem vlastněný podnik
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Deficit amerického zahraničního obchodu	14
--	----

Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa ČLR	7
Obrázek 2: Meziroční nárůst HDP v posledních dvou dekadách	8
Obrázek 3: Nárůst HDP oproti roku 1990	9
Obrázek 4: Růst osobní spotřeby	9
Obrázek 5: HDP na hlavu podle provincií v ČLR (RMB)	11
Obrázek 6: Podíl Číny na americkém obchodním deficitu	15
Obrázek 7: Struktura bankovního systému v Číně	20
Obrázek 8: Podíl jednotlivých typů bankovních institucí v roce 2005 (podle aktiv)	21
Obrázek 9: Vývoj podílu bank velké čtyřky na čínském trhu (podle aktiv)	22
Obrázek 10: China Construction Bank v čínském znakovém písmu	23
Obrázek 11: Vývoj ceny akcií China Construction Bank	25
Obrázek 12: Speciální ekonomické zóny (SEZ)	27
Obrázek 13: Administrativní členění ČLR	28
Obrázek 14: Podíl poplatků na příjmech bank	30
Obrázek 15: Dotace do těžby uhlí a státní dotace	32
Obrázek 16: Přímá státní podpora neprofitujícím průmyslovým podnikům	32
Obrázek 17: Podíl OÚ u bank velké čtyřky	33

Seznam literatury

- [1] Access Asia Limited. Dostupné z URL: <http://www.accessasia.co.uk/r/CCNewMedia.pdf>
- [2] Agricultural Bank of China. Annual Report 2004. Dostupné z URL: <http://www.abchina.com>
- [3] Bank of China. Annual Reports 1999-2004. Dostupné z URL: <http://www.bank-of-china.com>
- [4] BBC: zpravodajský server. [Cit. 11.2.2006]. Dostupné z URL: <http://www.bbc.co.uk>
- [5] BBC: zpravodajský server. [Cit. 18.8.2005]. Dostupné z URL: <http://www.bbc.co.uk>
- [6] BBC: zpravodajský server. [Cit. 31.8.2005]. Dostupné z URL: <http://www.bbc.co.uk>
- [7] Beckerath, Ulrich. Public insurance and compensation money. Dostupné z URL: http://members.tripod.com/~poetpiet/guest_appearances/public_insurance_and_compensation_money.htm
- [8] Beijing Review: internetový týdeník. Dostupné z URL: <http://www.bjreview.com.cn>

- [9] Český statistický úřad. Dostupné z URL: <http://www.czso.cz>
- [10] China Banking Regulatory Commission. Dostupné z URL: <http://www.cbrc.org>
- [11] China Cinda AMC: : webové stránky společnosti. Dostupné z URL: <http://www.cinda.com>
- [12] China Construction Bank Corporation. Annual Report 2004. Dostupné z URL: <http://www.ccb.com>
- [13] China Huarong AMC: webové stránky společnosti. Dostupné z URL: <http://www.chamc.com>
- [14] China Securities Regulatory Commission: Dostupné z URL: <http://www.csrc.com.cn>
- [15] CIA World Factbook: statistiky americké zpravodajské služby [online]. Dostupné z URL: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/>
- [16] CNN: informační server. Dostupné z URL: <http://www.cnn.com>
- [17] Fairbank, J. Dějiny Číny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2004.
- [18] FDI: Vládní informační stránky o přímých zahraničních investicích v Číně. Rejstřík zákonů týkajících se přímých zahraničních investic. Dostupné z URL: <http://www.fdi.co.uk>
- [19] Ferance, Ivan. Peking zvládá neklidný venkov. Hospodářské noviny 12.12.2005
- [20] Fishman, Ted. La Chine – Première entreprise mondiale. Paris: Librairie Vuibert 2005
- [21] Fortune Global 500. 25.7.2005. Time Warner Publishing B.V.
- [22] Great Wall AMC: : webové stránky společnosti. Dostupné z URL: <http://www.gwamcc.com/en>
- [23] Herrero, Alicia G., Santabárbara, D. Where is the chinese banking system going with the ongoing reform? Banco de España. Dostupné z URL: <http://www.bde.es/informes/be/ocasional/do0406e.pdf>
- [24] Hongkongská burza cenných papírů: Dostupné z URL: <http://www.hkex.com.hk>
- [25] Hughes, Neil C. A trade war with China? Foreign Affairs. July/August 2005
- [26] Industrial and Commercial Bank of China. Annual Report 2004. Dostupné z URL: <http://www.icbc.com.cn>
- [27] International Convergence of Capital Measurement and Capital Convergence. A Revised Framework. BIS 2004. Dostupné z URL: <http://www.bis.org>
- [28] Investopedia: internetová encyklopedie o investování. Dostupné z URL: <http://www.investopedia.com>
- [29] Ježek, Karel. Čínská nadílka. Ekonom, číslo 49, 8.-14. prosince 2005
- [30] Kohout, P. Lesk a bída čínské ekonomiky. Internetový zápisník. [Cit.5.5.2005] Dostupné z URL: <http://pavelkohout.blogspot.com/>
- [31] Landing China: průvodce po Číně. Dostupné z URL: <http://www.landingchina.com>
- [32] Lardy, Nicholas. China's Unfinished Economic Revolution. Washington DC: Brookings Books 1998.
- [33] Lemoine, F. L'économie chinoise. Paris: Éditions La Découverte 2003.
- [34] Leonard, Mark. China's long and winding road. Financial Times, 9 července 2005
- [35] Ma, G., Fung, B. China's asset management corporations. BIS Working Papers. BIS 2002. Dostupné z URL: <http://www.bis.org>
- [36] Martin, E. Dictionary of Law. 5th ed. Oxford: Oxford University Press 2002
- [37] Mašek, J. Proč má stovčák vyhrávané zadní okno. Týden 11/06
- [38] Mimuroto, Y. Impact of coal price on mine development investment. Institute of Energy Economics 2002. Dostupné z URL: <http://eneken.ieej.or.jp/en/index.html>

- [39] Moreno, Ramon. Reforming China's banking system. FRBSV Economic Letter. Number 2002-17. Federal Reserve Bank San Francisco 2002.
- [40] National Bureau of Statistics: Čínský statistický úřad. Dostupné z URL: <http://www.stats.gov.cn/english>
- [41] National Geographic. Až dojde levná ropa. National Geographic. Červen 2004.
- [42] Newyorská burza cenných papírů: Dostupné z URL: <http://www.nyse.com>
- [43] Oxford analytical store: celosvětové strategické analýzy. China: Bad debt resolution offers opportunities and risks. 4.10.2002. Dostupné z URL: <http://www.oxanstore.com>
- [44] Pei, G., Shirai, S. China's Financial Industry and Asset Management Companies. Policy and Government Working Paper Series No. 29. Keio University 2004
- [45] People's Bank of China. Dostupné z URL: <http://www.pbc.gov.cn/english>
- [46] People's Daily: zpravodajský server. [Cit. 17.5.2004] Dostupné z URL: <http://english.peopledaily.com.cn>
- [47] Podpiera, R. Progress in China's Banking Sector Reform: Has Bank Behavior Changed? IMF Working Papers. IMF 2006. Dostupné z URL: <http://www.imf.org>
- [48] PPF: webové stránky společnosti. Dostupné z URL: <http://www.ppf.cz>
- [49] Standard Chartered: webové stránky společnosti. Dostupné z URL: <http://www.standardchartered.com>
- [50] State Economic and Trade Commission: Dostupné z URL: <http://www.setc.gov.cn/index.htm>
- [51] Terrill, Ross. The New Chinese Empire. Los Angeles: Basic Books 2003
- [52] The Company Law of the People's Republic of China. Chinese civil law forum. Dostupné z URL: <http://www.cclaw.net>
- [53] The Economist. I spy spies. The Economist 5.-11. února 2005
- [54] The Economist. The world in 2006. The Economist 2005.
- [55] The economist. World in figures 2004 Edition. London: Profile Books in association with The Economist 2003.
- [56] Tomášek, M. Dějiny čínského práva. Praha: Academia 2004.
- [57] U.S. Census Bureau: Americký statistický úřad. Dostupné z URL: <http://www.census.gov>
- [58] WTO: Accession of the People's Republic of China. Dostupné z URL: Dostupné z URL: <http://www.wto.org>
- [59] WTO: Rozpis změn v sektoru služeb po vstupu Číny do WTO. Report of the working party on the accession of China. Dostupné z URL: <http://www.wto.org>
- [60] Xinhua News Agency: tisková agentura [online]. Peking: Xinhua News Agency. [Cit. 10.11.2005]. Dostupné z URL: <http://www.xinhuanet.com/english>
- [61] Yoon, Je Ch. The Banking System of the People's Republic of China. Sogang University 1998. Dostupné z URL: <http://www.adb.org>
- [62] Zhou, X. Some issues concerning the reform of the state-owned commercial banks IIF Spring Membership Conference, Shanghai 2004. Dostupné z URL: <http://www.pbc.com.cn>

